



## Зэхэсыгъо зэдырягъ

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным Урысые Федерацием и Къэралыгъо Советрэ культурэмкӀэ Советэу Урысые Федерацием и Президент джэ щызэхэщӀагъэмрэ зэхэсыгъо тыгъуасэ зэрищӀагъ.

Культурэм ылъэныкъокӀэ къэралыгъо политикэу зэрахъэрэм епхыгъэ юфыгъохэм мыщ щатегушылагъэх. Адыгеим и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан зэхэсыгъом хэлэжьагъ.

Кремлевскэ Дворецышхом и Георгиевскэ зал щыкӀогъэ зэхэсыгъом хэлэжьагъэх Урысые Федерацием и Правительствэ хэтхэр, шӀопырхэм япӀахъэр, апшӀэрэ хыкумхэм ятхьаматэхэр, Президентым и Администрацие ипӀахъ, парламентым ипалатитлӀумэ ятхьаматэхэр, общественнэ юфышӀэхэр, бизнесменхэр.

зэхэтыкӀэхэм хэхьоныгъэ ягъэшлыгъэным ыкӀи лӀпылӀэгъу афэхъугъэным лъэшэу тыналэ тетэгъэты. Культурэм и Илъэс Адыгеим юфтыгъэбзэбэ щызэрахъагъ, искусствэхэмкӀэ кӀэлэцӀыкӀу еджапӀэхэр мылькӀукӀэ ыкӀи техникӀкӀэ нахъ гъэпытэгъэнхэмкӀэ, ящыкӀэгъэ оборудованиер ягъэгъотыгъэнымкӀэ юфӀэу ашӀэрэр агъэлъэшыгъ. А

хэр ашӀынхэмкӀэ лъапсэ хъугъэр зигугъу тшырэ лъэныкъомкӀэ кӀэщакӀо зыфэхъугъэ юфтыгъэбзэхэм республикэм къазэращыдырагъэштагъэр ары.

Джащ фэдэу Адыгеим и Лышъхъэ зэрэхигъэунэфыкӀыгъэмкӀэ, культурэм и Илъэс аухыгъэми, зӀлохыгъэн фӀе юфыгъохэр джыри къэнагъэх. Культурэм, искусствэм хэхьоныгъэ ягъэшлыгъэнымкӀэ амалхэр зехъэгъэнхэм фӀащӀ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэу «2014 — 2018-рэ илъэсхэм культурэм хэхьоныгъэ егъэшлыгъэныр» зыфилорэм ипхырышын лъагъэкӀотэщт, федеральнэ программэ заулэхэми ягъэцӀкӀэн хэлэжьэщтых.



Зэхэсыгъом хэлэжьагъэхэр культурэм фӀэгъэхыгъэ политикэм ипхырышынкӀэ къэралыгъо хабзэм икӀулыкъухэр, общественнэ организациехэр, творческэ, научнэ, кӀэлэегъэджэ коллективхэр зэрэздӀэлажьэхэрэм атегушылагъэх.

Адыгеим и Лышъхъэ журналистхэм адӀегушылӀэзэ, Урысыем культурэм ылъэныкъокӀэ политикэу зэрихъэрэм тапӀкӀэ хэхьоныгъэ егъэшлыгъэнымкӀэ хэгъэгум и Президент 2012-рэ илъэсым ижыныгъокӀэ мазэ унашъоу ышӀыгъагъэхэм мэхъанэшхо зэрӀэр хигъэунэфыкӀыгъ.

— Адыгеим цыф лъапкӀыбэ щызэдӀэпсэу. Ащ пае лъапкӀэ зэфӀэшхъафхэм якультурэ, яхэбзэ-

гухэлъхэм ыкӀи нэмыкӀхэм мы илъэсым сомэ миллион 332,4-рэ апӀуагъэхъагъ, Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ипроценти 2,4-рэ ар мэхъу, — къылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — ЗӀкӀэмкӀи культурэм и Илъэс Адыгеим культурэм епхыгъэ юфтыгъэбзэ 100-м ехъу щыкӀуагъ. Ахэм зэу ащыщ Адыгеир Шъачэ щыкӀогъэ Культурэ Олимпиадэм зэрэхэлэжьагъэр, адыгэхэм культурэ баеу ялӀэр ащ хэгъэгум зэфӀэшхъафхэм къарыкӀыгъэхэм зэрарагъэлъэгъугъэр. Республикэм иколлективыбэмэ мы илъэсым культурэ форум зэфӀэшхъафхэм тишӀопыр ищытхъу щарагъэлуагъ. Ащ фӀэдэ гъэхъагъэ-

Зэхэсыгъом илъэхъан Къэралыгъо Советымрэ культурэмкӀэ Советымрэ ахэтхэр Урысыем щыпсӀурэ лъапкӀхэм якультурэ кӀэн къэухъумэгъэным, урысыбзэм, лъапкӀыбзэхэм, литературэм хэхьоныгъэ ягъэшлыгъэным япхыгъэ юфыгъохэми атегушылагъэх.

Джащ фэдэу Урысыем ишӀопыр зэфӀэшхъафхэм ащыпсӀурэ лъапкӀхэм якультурэ нахъ зӀпӀэблагъэ шыгъэн зэрэфаеми тегушылагъэх. Президентым къызэрилуагъэмкӀэ, культурэм ылъэныкъокӀэ къэралыгъо политикэу пхыращыштым ылапсэхэр иунашъокӀэ ыгъэнэфагъэх.

### НЕПЭ КЪЫХЭТЫУТЫХЭРЭМ АЩЫЩХЭР:

**Я 4-рэ нӀкӀубгъор**  
**КӀэлэегъэджэ лӀпӀасэм**  
**ехылагъэу Блэгъожь Мирэ**  
**къытхыгъэр.**

**Я 6-рэ нӀкӀубгъор**  
**«Ашугым ыкӀо илъэужхэр» ыюу**  
**тигъэзетеджэу лъшынэ Юрэ**  
**къытфигъэхыгъэр.**

**Я 7-рэ нӀкӀубгъор**  
**Адыгэ Республикэм хэгъэгум кӀоцӀ**  
**юфхэмкӀэ и Министерствэ ип-**  
**ресс-къулыкъу къытыгъэхэр.**

## Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

**Адыгэ Республикэм ищытхъуцӀэхэр**  
**афӀэгъэшшошӀэгъэным ехылагъ**

Адыгэ Республикэм икультурэрэ иискусствэрэ яхэхьоныгъэ ялахъ зэрэхашыхъэрэм ыкӀи гуетыныгъэ фырылӀэу юф зэрашӀэрэм афӀащӀ цытхъуцӀэу **«Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артист»** зыфилорэм афӀэгъэшшошӀэгъэнэу:

**Лепихова Еленэ Евгений ыпхъум** — Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Камернэ музыкальнэ театрэу А. А. Хъанэхъум ыцӀкӀэ щытым» иорӀдыло;

**Къэбыхъэ Анзор БислӀан ыкъом** — культурэмкӀэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм и ЛъапкӀ театруу И. Шъ. ЦӀим ыцӀкӀэ щытым» драмэмкӀэ иактер;

**ТхьагъӀэпсэу Мосэ Абубэчыр ыкъом** — Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгеим лъапкӀ къашъомкӀэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсым» балетымкӀэ иартист.

ЩытхъуцӀэу **«Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ изаслуженнэ юфышӀ»** зыфилорэм афӀэгъэшшошӀэгъэнэу:

**Анцокъо Нинэ Къасимэ ыпхъум** — муниципальнэ образованиеу «Теуцожь районым» культурэмкӀэ и Унэу къуаджэу АскӀэлае дэтым ина-роднэ театрэ ирежиссер;

**Бади КъӀпӀан АскӀэрбий ыкъом** — Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгкиновидеопрокат» зыфилорэм ипӀахъ;

**Кагосян Еленэ Юрий ыпхъум** — гурыт сэнэхъат гъэсэнэгъэ ягъэгъотыгъэнымкӀэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «ИскусствэхэмкӀэ Адыгэ республикэ колледжэу У. Хъ. Тхьабысымэм ыцӀкӀэ щытым» икӀлӀэегъаджэ.

**Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу**  
**ТХЬАКЛУШЫНЭ АСЛЪАН**

къ. Мыекъуапэ,  
тыгъэгъазэм и 22-рэ, 2014-рэ илъэс  
N 137

# Уасэхэр, уасэхэр, уасэхэр...

Мы мафэхэм бэрэ сыгу къэ-кы «Мышэм пкляшэ къызытефэм гумы-тумыгъэ, етлэгъой къызытефэм ылон ыгъотыжыкыгъэ» зыфилорэ гушылэхэр. Бжы-хэм уасэхэм тлэкы къахыау зытэлъэгъум, гушылэм пае, гречкэр сомэ 75-у, щаеу сомэ 65-рэ зыосагъэр сомэ 75-м зынэ-сым, къуаеу, тхум, тхужы-жыгъэм, конфетэу сомэ 250-рэ зыосагъэр 280-рэ къызыхъум (ар зыхъугъэр шэклогъум икля-ухыр ары) лъэшэу дгъэшлэгъуа-гъэ. Етланэ долларыр уасэхэм мафэ къэс дэкыаеу, уасэхэм лъэшэу ахыау зэхъум, тлон тымышлэу тыкъэнагъ.

«Промышленнэ товархэм ауасэ мы мазэм лъэшэу къыдэклогъ» олоклэ, зыпари къэмылогъахэм фэд, бэдэдэу уасэхэм зыкъалэ-тыгъ. Арэу щытми, цыфмэ ащэ-фыгъ, промышленнэ, анахъэу электротовархэр, зыгель тучан-хэр нэклы хъугъэх. Ау нэклы зыкляхъугъэм нэмыкы ушъхы-гъуи и. Товархэр зерапхъо-хэу залъэгъум, тучанхэр зы-ехэм къэклон фаехэр нахъ зэты-ралэжагъэх. Етланэ фэдиз е процент 80 хэгъэхъуагъэу къа-щагъ, къытырагъэуцугъэх. Ау ахэр зыщэфхэри щылэх. Цыф-хэм ахъцэу ялэр орэавтомо-биль, оргъэуцыйалэ, орэте-левизор е унэ щэфынхэм ахалы-хан фае. Ащ фэдэу мы ма-зэр къызыхыагъэм къыщегъэ-жыагъэу Мыекъуапэ фэтэр щып-щэфыжыын плэкышхтэп. Ахэм ауасэ къызырэдэклогъэр арэп, цыфхэм къэхъушхыр ашлэрэ-пышъ, ащэрэп. Ащ къыхэкълэу ахъцэ зилэм зыхилъхыан ыгъо-тырэпышъ, мэгумэклы.

Ащ фэдэу унэ зэтэтхэм ячлэ-

хыплэхэм мы аужырэ мазэм мэкъэгъэлхэр мызэу, мытлоу къапалэх «Шъуиунэ зы унэу, унитлоу, унищэу зэхэт фэтэр-хэр щысщэфышхы» ылоу арыт-хагъэу. Арышъ, цыфэу ахъ-цэ зилэм ар шоклодынэу мэ-щынэ, банкым рилъхыанэуи цыхъэ фишлэрэп. Ащ фэдэ уахът-непэ зыхэкъэтыр, къэхъушхыр зыми ышлэрэп, къэнэжырэр нахышлум тышыгугъыныр ары.

Арэу щытми, шыкур зыщы-плонхэри щылэх. Гушылэм пае, чыплэм къыщашырэ щэм, ща-тэм, хыалыгъум къахыагъэр бэп. Шыпкъэ, картофау сомэ 20 — 25-рэ зыосагъэм, бжы-нэу сомэ 25-кля ащэщыгъэм джы сомэ 30 — 35-рэ ауас. Ар къызыхэклырэр ахэр зы-горэм къызырэдэрашхэрэр ары. Ау шхыныгъохэм ащыцэу бы-лымыл лыхъу дэгъу сомэ 400-кля къэпщэфын плэкышхт. Гъэмафэм къыщегъэжыагъэу а уасэр зыпкъ ит. Къупшъхэ зы-халым сомэ 280 — 300 ыуас.

**Уасэхэр ыкы ахэм ягъэнэ-фэн къэралыгъо шапхэ илэу гъэзеклогъэнхэмкля АР-м и Гъэорышлэплэ ипащэу Хъэ-пэе Азэмат мы мафэхэм гу-щылэгъу тшыгъэ. Щэм хэш-кыгъэ гъомылапхъэхэм ыкы Чыплэм къыщашырэ товар-хэм ауасэ лъэшэу къыдэмы-клоеным пае локхъабзэу зэ-рахъэхэрэмкля ащ теупчыгъ.**

— Чыплэм къыщашырэ то-вархэм ауасэ лъэшэу къыдэмы-клоенымкля тэ лэубытылэу тилэр АР-м и Лышъхъэ иунашъоу N 225-р ары. Ащ къышело чыплэм къыщашырэ гъомылап-хъэхэм ауасэ проценти 10 нахыбэкля къэплэтын уфимы-

тэу, — къелуатэ А. Хъэпаем. — Ау нахыбэрэмкля уасэр зэ-лытыгъэр гъомылапхъэр зыха-шыкырэр къызырэдэрашхэрэм тефэрэр ары. Етланэ товарым икышлын ищылэгъэ пкъыгъо-хэр лэкыбым къырашхыгъэхэ-мэ ары уасэр лъэшэу къэзылэ-тырэр. Гухэкля нахъ мышлэми, продукциер зерагъахъорэ е ащ къырашхыкыр пкъыгъохэр, зэкля плэми хъунэу, лэкыбым къы-рашхы. Непэ зыуасэ нахы-бэу къыхыагъэхэр лэкыбым къырашхыр пкъыгъохэр зыхэлъ товархэр арых.

**Чыплэм къыщашырэ про-дукциер тучанхэм зэфэмы-дэу ащэу бэрэ къыхэклы. Ар зыкляхъэрэмкля Хъэпэе Азэ-мат сеупчы.**

— Тучан цыклым уасэу ыгъэ-уцурэмрэ иным товарым рилуа-лэрэмрэ зэфэмыдэнхэ ылъэ-кышхт. Ари бэмэ япхыгъ. Гушы-лэм пае, тучан инэу «Магни-тым» ипащэу щэ заводым кло-нышъ, тонн пчъагъэ къыщищэ-фынэу, бэу къызырэдэрашхэрэм пае уасэр къыгъэмэкленэу зэ-зэгъыныгъэ дишлын иамал. Къы-зэрищэфыгъэм елытыгъэу ащ итучан щэм щууасэр нахъ мэклен ылъэкышхт. Тучан цыкыр (ларекыр) зыер клоу заводым ащ фэдэ зэзэгъыныгъэ дишы-штэп. Зэрашхэ хабзэу къещэ-фышъ, хегъахъошъ, ещэжы, — къелуатэ Азэмат. — Хыалыгъуми къыхыагъэ, коцым, хъаджы-гъэм ауасэ зыкымылэтыгъэ-ми.

Сыдэу щытми, гъэорышлэ-плэм ипащэу къызырэдэрашхэу, долларым хахъоу къэс хэгъэ-гум къырашхэрэ товархэм ауасэ зыкылышхт.

**СИХЪУ Гошнагъу.**

## Япчъагъэ хэхъуагъ

Ахъцэ нэпцлхэр зерагъэзе-клорэм пэшлуклогъэным зыщы-тегушылэгъэхэ зэхэсыгъо Адыгэ Республикэм хэгъэу клоцл оф-хэмкля и Министерствэ джы-рэблагъэ щылагъ. Мыщ епхыгъэ бзэджэшлагъэу тиреспубликэ щызэрэхъэхэрэм, ахъцэ нэпцлхэр къезыгъэклогыхэрэм полицием икыулыкыушлэхэр зерапэшлук-лорэ шыкляхэр журналистхэм къафилотагъ АР-м хэгъэу клоцл офхэмкля и Министерствэ эконо-микэ щынэгъончъэнымкля ыкы ахъцэ къолъхэ тын-ыхыным пэшлуклогъэнымкля игъэорышлэ-плэ иотдел ипащэу Гъонэжыкы-къо Адам.

Ащ къызырэдэрашхэмкля, илъэ-сэу тызыхэтым мы лъэныкъом-кля бзэджэшлагъэхэм япчъагъэ зэхапшэу хэхъуагъ. 2014-рэ илъэсым ищылэ мазэ къыщы-ублагъэу ахъцэ нэпцлхэр лузы-гъэкышхыгъэхэм альэныкъокля уголовнэ оф 90-рэ къызылауа-хыгъ. Бзэджашлэхэм ащышхэм ялоф зэхафыгъ, ятхылхэр хы-кумым лэклагъэхыагъэх.

Полицием илофшлэхэм зэра-гъэунафыгъэмкля, ахъцэ нэпцлхэр тиреспубликэ ирайонхэм зэклями къащырагъэклогых. Мыщ фэдэ хъугъэ-шлагъэхэр нахыбэу зы-щагъэунафыгъэхэр къалэу Мые-къуапэ (гъогъу 44-рэ) ыкы Тэхутэмкыое районыр (гъо-гогу 26-рэ) арых. Зэфэхы-сыжхэм къызырагъэлъэгъуагъэ-мкля, ахъцэ нэпцлэу къахыхэр-рэм япроцент 80-р мини 5 хурэ банкнотхэр ары. Сомэ мин хурэ ахъцэ нэпцл банкнотхэм япчъагъэ проценти 10-м клэхъ.

Гъонэжыкыо Адам къызы-рэклигъэтхыгъэмкля, ыпэрэ

ильэсхэм афэдэу ахъцэ нэпцлхэм янахыбэр зы-щылауагъэклырэр сатыушы-плэ ыкы фэло-фашлэхэр зыщагъэцэкларэ чыплэхэр арых. Ахъцэ нэпцлхэр къезыгъэклогыхэрэм ана-хъэу къыхахырэр машинэ-хэм гъэстыныпхъэ зыщы-рагъэхъорэ станциехэр, бэдзэрхэр, гъогунапцэмэ алут тучан цыкылухэр арых. Сыда плэмэ мы зи-гугъу къэтшыгъэ сатыушыплэхэм видеолыплъэн системэхэр ыкы ахъцэр зэрауплэкырэ хэушъ-хыафыкыгъэ техникэр ачлэтэп.

Гъэорышлэплэм иотдел ипа-щэу къызырэдэрашхэмкля, ахъцэ нэпцлхэр къезыгъэклогыхэрэм апэшлуклогъэным АР-м хэгъэу клоцл офхэмкля иминистр лъэ-шэу ыналэ тет. Мыщ фэдэ хъу-гъэ-шлагъэу агъэунафырэ пэлч-кля оперативнэ ыкы зэхэфын офхэр зэрэхъэх.

Ахъцэ нэпцлхэр къызырэдэра-гъэклогырэм фэгъэхыгъэ пэшло-рыгъэш офтхъабзэхэр поли-цием икыулыкыушлэхэм зэра-хъэх. Сатыу предприятиехэм ыкы организациехэм, банкхэм ыкы фэло-фашлэхэр зыщагъэ-цэкларэ чыплэхэм ялофшлэхэм ренэу залуагъакля, сакыныгъэ къызыхагъэфэнэу къаджэх. Ащ нэмыкылу мыщ фэгъэхыгъэ къэ-бархэр Интернетым ыкы къэ-барлыгъэлэс амалхэм къарагъа-хъэх. Джащ фэдэу ахъцэ нэ-пцлхэр ыпэкля къезыгъэклогышхы-гъэхэу, ащкля уголовнэ пшъэдэ-кыжъ зерагъэхыгъэхэр янэп-лэгъу рагъэкыхэрэп, полицием икыулыкыушлэхэр ренэу ахэм альэплэх.



Мыщ фэдэ шыклям ишлуа-гъэкля, мы аужырэ илъэситлум къыкылоцл бзэджэшлэ куп зау-лэ къаубытыгъ. Ахэм ахъцэ нэпцлхэр къызырэдэрагъэклогырэм имызакъоу, банкнот нэпцлхэри ашытыгъэх. Мы илъэсым ищылэ мазэ минитф хурэ ахъ-цэ нэпцлхэр лузыгъэкышхыгъэхэ нэбгыришхэу къутырэу Гавер-довскэм щыпсэухэрэр къаубы-тыгъэх. Лофыгъуи 6-мкля ахэм бзэджэшлагъэхэр зэрахъагъэу ягуафэх. Джащ фэдэу станицэу Джаджэ щыщ хульфыгъэу илъэс 52-рэ зыныбжыым сомэ 500 зытешыхыгъэ ахъцэ нэ-пцлэу сомэ мин 730-рэ хушты-гъэр къыкыуахыгъ. Зэрагъэунэ-фыгъэмкля, ахъцэ нэпцлхэр зэ-рашхырэ техникэр хульфыгъэм илэу ар къыдыгъэкышхыгъэ, Краснодар краим ыкы Ростов хэкум ахэр ашылуигъэкышхыгъэ.

Зэлукым икляуным Гъонэжы-къо Адам журналистхэм яуп-члэхэм игъэклэтыгъэ джэуапхэр къаритыжыгъэх. Ахэр анахы-бэу зыфэгъэхыгъагъэхэр ахъцэ шыпкъэмрэ нэпцлхырэ зэрэ-зэхэпфын плэкышхт шыкляу щылэхэр арых.

**КИАРЭ Фатим.**

## Тыфэгъушло!

Къунчыкъохыаблэхэу Мыекъуапэ щып-сэухэрэр ягуапэу фэгъушлох Мэшплэкьо Арамбий ыкыоу Адамэ ыныбжы илъэс 60 зэрэхъурэм фэшл.

Адам, уишъхыгъэу Сусанэрэ орырэ цыфыгъэмрэ адыгагъэмрэ яшапхэу лъагъэу зылэтэу, лэдэбныгъэ да-хэрэ гуклэгъу инрэ зырылэ унагъоу Мыекъуапэ зы-гъэлаплэхэрэм зыкля шъуащыцэу мыщ шъушхэпсэу! Ты-кышхуфэраз!

Пхьорэльф-кьорэльфхэм ясабий лъагъохэм уащыг-шлуклэу, зыкызалэткля ялыгъэкля уагъэразэу, шлур уигъогъоу уигъэшлэ гъогу бэрэ утетынэу тып-фэлъало!

**Къунчыкъохыаблэхэм яобществэу «Гугъэм» игъэцэклякля гупч.**

## Елкэ шъхыалэм кыуагъэх

Адыгеим икыгъэ клэлэцыкы купыр Москва, Кремлым шагъэпсыгъэ елкэм кыуагъэ. Ащ клэлэеджэкля 35-рэ хэт, ахэм ягъус АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ иминистрэ игуадзэу Къэрэтэбэнэ Махьмудэ.



Клэлэцыкылухэр тыгъэгъазэм и 23-м ежыагъэх, и 29-м къэ-кложышхытх. Мэфэкляу зыра-гъэблэгъагъэхэм тыгъэгъазэм и 26-м хэлэжышхытх.

Къэрэтэбэнэ Махьмудэ къы-зэрилуагъэмкля, купым хэт клэ-лэцыкылу пэпчэ творчествэм, спортым, еджэным дэгъоу зыкышхыгъэлъэгъуагъ, респуб-ликэ ыкы Урысые зэнэкъокъу-хэм, фестивалхэм, олимпи-адэхэм ахэлэжыагъэх. Купым хэтхы сабий ибэхэр, гъот макля зилэ унагъохэм къарыкыгъэхэр.

Мэфэкляу зыдэкляуагъэхэм нэмыкляу, клэлэцыкылухэм Мос-ква къарагъэплыхъашх, Краснэ

Площадым, Оружейнэ палатэм ащэщытх. Етланэ Къэралыгъо дворецэу Кремлым хэтхым мэфэклышхо ащыфашышхт.

Шэн-хабзэ хугъэу, илъэс къэс анахъ дэгъоу еджэрэ клэ-лэцыкылухэр, сабий ибэхэр Москва елкэм ащэх. Ащ фэ-дэу апэрэ елкэр 1936-рэ илъэ-сым Союзхэм я Унэ и Колоннэ зал шагъэуцугъагъ. Етланэ ар Кремлым шагъэпсэу рагъэжыа-гъэу зэфэсхэр зыщыклорэ дво-рецэу Кремлым хэтхым илъэсы-кля мэфэклыр щэкля.

**(Тикорр.).**

## Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иятлокилтонэрэ щырэ зэхэсыгъо 2014-рэ илъэсым тыгъэ-гъазэм и 26-м щылэшт.

Зэхэсыгъом зыцахэлплэщтхэм мы къыклялыклорэ лофыгъохэр ахагъэхыагъэх: законопроектэу «Адыгэ Рес-публикэм и Законэу «Къэлэгъэпсын офшлэным ехылапгъ» зыфилорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъэм» ятлонэрэу хэлплэгъэныр; законопроектхэу «Адыгэ Республикэм изаконхэу «2014-рэ илъэсымкля ыкы 2015-рэ, 2016-рэ илъэсхэм ячэзыу палъэкля Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюд-жет ехылапгъ», «2014-рэ илъэсымкля ыкы 2015-рэ, 2016-рэ илъэсхэм ячэзыу палъэкля Адыгэ Республикэм шлокл зымылэ медицинэ страхованиемкля и Чыплэ фонд ибюджет ехылапгъ», «Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ехылапгъ», «Муниципальнэ образованиеу «Мыекъопэ районым», ащ игъунапкъэхэр гъэнэфэгъэнхэм яхылапгъ», «Муниципаль-нэ образованиеу «Тэхутэмкыое районым» муниципаль-нэ районым истатус фэгъэшхошэгъэным, ащ хэхэщтхэ муниципальнэ образованиехэр зэхэщэгъэнхэм ыкы ахэм ягунапкъэхэр гъэнэфэгъэнхэм яхылапгъ», «Муниципаль-нэ образованиеу «Кощхэблэ районым», ащ игъунапкъэ-хэр гъэнэфэгъэнхэм яхылапгъ», «Бюджет офхэр Адыгэ Республикэм зэрэщыгъэпсыгъэм ехылапгъ», «Транспорт хэбзэлэхым ехылапгъ», «Культурэм ехылапгъ», «Гъэсэ-ныгъэ Адыгэ Республикэм зэрашарагъэгъотырэм ехылапгъ», «Промышленнэ политикэм ехылапгъ» зыфилохэрэм зэхъо-кыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм афэгъэхыгъэхэм» апэрэу ахэл-плэгъэныр ыкы нэмыкы лофыгъохэр.

Жуковскэм иурам тет унэу N 22-м хэт Залышхоу зэхэ-сыгъохэр зыщызэхашхэрэм ащ илофшлэн сыхыатыр 11.00-м щыригъэжышхт.

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ**



# АгъэлъапIэ, рэгущхох

**Теуцожь районымкIэ къуаджэу Аскъэлае щыпсэурэ Бэгъушъэ Казбек илофшлагъэхэмкIэ цыф цIэрылошху. Iзэным ылъэныкъокIэ гъэхъагъэу илэхэр зыфэдэхэр тикъэралыгъошхо имызакъоу, IэкIыбми щашIэ.**

Анахъэу зIагъэхэр онкологияе уз илэхэр, нэмыкIхэри арышъ, сымаджэхэр чыжъэу кыфэкIых. ЕгъашIэм Адыгегир, Аскъэлае щыIэми зымышIэштгъагъэхэр гумэкIыгъоу къафыкъокIыгъэм адыгэ къоджэ цыкIум къегъаклох, IэпыIэгъуи щагъоты.

Мы зигугъу къэсшырэ Бэгъушъэ Казбек иунагъо сэ сыщыхымIэ. Бэшагъэу тызэрэшIэ. Аскъэлае тидэхъагъэу ядэжъ сылурыхъэу тыкыдэкIыжырэп, цыф хъалэлых, шъабэх, бэшагъэу къыуажэщтыгъэхэм фэдэу къыппэгъокIых. Илъэсым зытIо-зыщэ сылухъэу кыхыкIышъ, ары пэгъч автомашинахъэу Москва, Ростов-на-Дону,

Сыбыр лъэныкъом, нэмыкIхэм къарыкIыгъэхэр Iумыхъу сытефэрэп. Ары къэс «Е-о-ой, тхъамыкIагъом кыфыгъэх» сыгукIэ сэлэ. ТидэкIи щыкIымсым, макъи-лъакъи щыIурэп. Цагущхор чырбыщ чэу лъэгэ-шхокIэ къэшыхъагъ, ар плиткэIэ дахэу гъэпIагъэ. УиджабгъукIэ — унагъор зыщыпсэурэ унэ зэхэтышхор, сэмэгумкIэ Казбек зыщылэзэрэ унэ зэтэгъэпсыхъагъэр щытых. Апэу къыппэгъокIырэп Казбек ишъхъэгъусэ бзылфыгъэ къопцIэ Iэпс-лъэпс шъабэу Гошнагъу. Ащ хэти, зыгъэгумэкIырэм елътыгъэу, зэрэпсэуштыр къыроло, зыфае-ри кыфегъэцакIэ.



... Бэгъушъэ Казбек Iзэнанэу, цыфхэм япсауныгъэ къыуэхумэнэу, ишлуагъэ аригъэкIынэу Алахым кыгъэхъугъ. Ащ фэшI ымышлагъэрэ зэрымпысыжыгъэрэ щылэп. Мыекъопэ медучилищыр, Пшызэ мединститутыр, ординатурэр къыуыхыгъэ, фелъдшерэу щытыгъ, хирургэу Iоф ышлагъ, илъэс пчъагъэрэ Джеджэхъэблэ, Дондуковскэ сымэдджэхэм яврач шъхъагъ, Аскъэлэе фермэм ибылмахъохэм ягъэу, научнэ Iоф-

шIэнхэр щызэрихъэхэу тетыгъ. Мыекъопэ мединститутми щылэжъагъ. США-ми рагъэблагъи кыыщылагъ.

Непэ Бэгъушъэ Казбек медицинэ шIэныгъэхэмкIэ доктор, профессор, Дунэе Адыгэ академием иакадемик. IэкIыб къэрал зыхыбл фэдизмэ ащылагъ. ЫлшъэкIэ кызырэгъысIуагъэу, иунэ щэлажъэ, цыфыбэмэ IэпыIэгъу афэхъу.

Зигугъу къэтшыгъэ ишъхъэгъусэу Гошнагъуи зэльашIэрэ врач Iазэу щыт. Илъэсыбэрэ Джеджэхъэблэ ыкIи ПэнэжыкIэе сымэдджэхэм яврач шъхъагъ, ищытхъу, идахэ аригъэуагъ. Янэрэ ятэрэ ягъоу рыкIуагъ япшашъэу Саиди. Ащи Пшызэ медакадемиер къыуыхыгъ, Краснодар лъытэныгъэшхо щыфашIыгъэ Iоф щешIэ, медицинэ шIэныгъэхэмкIэ кандидат.

IкIэуым къасломэ сIоигъор мы унагъом, Бэгъушъэ Казбек щыIэныгъэ гъогу гъэшIэгъонэу къыкIугъэм, цыфхэм япсауныгъэ къэхъумэгъэнымкIэ IофшIэгъэшхоу илэхэм игъэ-кIотыгъэу сакъытегушылэнэу пшъэрыл зэрэзыфэсымыгъэуцужыгъэр ары. Ащ фаехэм ежъ Казбек кыдыгъэкIыгъэ тхылъ гъэшIэгъонэу «Мои новые методы лечения» зыфи-

Iорэр кызылэкагъэхъан алъэ-кIышъ.

Тэ мы тхыгъэ цыкIур къэдгъэхъабырэнэу кызыхэкIыгъэр нэмыкI. БэмышIэу Теуцожь районым инароднэ депутатхэм яссессиеу щылагъэм иунашъокIэ Бэгъушъэ Казбек Масхъудэ ыкъом «Теуцожь районым ицыф гъэшлуагъ» зыфилорэ щытхъуцIэр кыыщыфагъэшшоагъ. Район администрацием ипащэу Хъачмамыкъо Азэматрэ народнэ депутатхэм я Совет итхъаматэу Пчыхъалыкъо Аюбэрэ Бэгъушъэ Казбек фэгущлохэзэ, шлоу, дэгъоу щылэр кыдэхъунэу, джыри тапэкIэ цыфхэм япсауныгъэ икъэхъумэнкIэ илофшлагъэхэм, лъэпкъым идахэ тидэкIи зэрашаригъашIэрэм хигъэхъонэу, бэгъашIэ хъунэу фэлъалохэзэ лентэ пльыжыр ыпшъэ рашлагъ, ар къэзыушыхъатырэ тхылъри ратыжыгъ. Тэри Бэгъушъэ Казбек ащ фэшI тыфэгущлозэ тыфэлъало псауныгъэ пытэ илэнэу, Алахым гъэшIэ кIыхъэ кызырритышIтмэ ащыщ ышынэу, цыфыбэ дэдэу уз мэхъаджэм щухъумагъэхэр кызырэфэлъалохэрэр кыдэхъунхъу.

*НЭХЭЕ Рэмзан.*

## Зэфэхьысыжъхэр ашыгъэх

**Экстремизмэм ныбжыкIэхэр щыухъумэгъэнхэм фэгъэхьыгъэ пэшIорыгъэшъ Iофтхъабзэу республикэм щызэхашхэрэр зыщызэфэхьысыжыгъэ Iэнэ хъурае Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым мы мафэхэм щыкIуагъ.**

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэклэ и Министерствэрэ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым народнэ дипломатикэмкIэ и Гупчэрэ Iэнэ хъураем кIэщакло фэхъугъэх.

Iофтхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэклэ ими-

нистрэ игуадзэу Къэрэтэбэнэ Махъмудэ, ыпэкIэ зигугъу къэтшыгъэ Гупчэм ипащэу, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу, доцентэу Саид Мухаджиевыр, нэмыкIхэри.

— Илъэсым кыкIоцI зэшIотхыгъэ Iофыгъохэр зэфэтхысыжыкIынхэр ары непэ пшъэрылэу зыфэдгъэ-

уцужыгъэр, — кыIуагъ Къэрэтэбэнэ Махъмудэ. — Мы гумэкIыгъом пэшIуеклогъэным пае къулыкъу зэфэшъхъафхэм Iоф зэдашIэ. Администрациехэм, районхэм ялыкIохэм, студентхэм адэлажэхэрэм — зэкIэми ткIуачIэ етымыхы-лэмэ, мы гумэкIыгъом тыпэшIуеклоныр нахъ кIын хъушъ.

Адыгеим ныбжыкIэу кыхьхэрэр макIэп. Ахэм шIэныгъэ зэрагъэгъотынэу, Iоф щашIэнэу ары нахьыбэрэм гухэлъэу ялэр. НыбжыкIэу тичIыгу къеблагъэхэрэм зэфыщытыкIэу тилэр агурагъэлоныр, мытэрэз нэшанэхэр къа-

хэмыфэным фагъэсэнхэр Iэнэ хъураем къекIоллагъэхэм пшъэрылэу зыфагъэуцужыкIэмэ ащыщых. Тиреспубликэ кыхьхъагъэу, гухэлъ зэфэшъхъафхэр ялэу нэмыкI шъолъырым кIохэрэр ныбжыкIэхэм бэу къахэкIы. Республикэм ыцIэ дахэкIэ ахэм агъэлуным, мыхъо-мышлагъэ зэрамыхъаным фэцэгъэнхэ зэрэфаери Iофтхъабзэм хэлэжъагъэхэм хагъэуэфыкIыгъ.

Мы илъэсым Iофыгъоу зэшлуахыгъэхэм Iэнэ хъураем щатэгущылагъэх, тапэкIэ анаIэ нахъ зытырагъэтышхэри агъэнэфагъэх.

*ГЪОНЭЖЫКЪО  
Сэтэнай.*

## СОЦИАЛЬНЭ ИОФЫГЪОХЭР

### Семинархэр афызэхашагъ

**ИлъэсыкIэм иапэрэ мафэ кыщегъэжъагъэу кIуачIэ илэ мэхъу «Урысые Федерацием щыпсэухэрэм социальнэ фэлэ-фашIэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэм лъапсэу илэхэм афэгъэхьыгъ» зыфилорэ хэбзэгъэуцугъэм.**

Мы IофшIэнымкIэ социальнэ къулыкъур джынэс зэрылажэщтыгъэ хэбзэгъэуцугъэхэм ащ зэхъокIыныгъэхэр афишIыгъэх. Ары кызыхэкIыгъэр республикэм щыпсэухэрэм социальнэ фэлэ-фашIэхэр афэгъэцэкIэлэрэ стационар учреждениехэм, комплекснэ гупчэхэм япашхэр, ахэм ягуадзэхэр мы хэбзэгъэуцугъэм кызыдихьырэ IофыгъуакIэхэм ащыгъэгъозэгъэнхэм, агурыгъэлогъэнхэм фэшI семинар афызэхэщэгъэныр. Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ и Министерствэ испециалистхэм гъогъуитIо ащ фэдэ егъэджэн Iофтхъабзэхэр рагъэкIокIыгъэх.

Семинархэм ащызэхачыгъэх социальнэ фэлэ-фашIэхэу мы лъэхъаным зэрыгъозэхэрэ законодательствэм кыдылътэхэрэр ыкIи хэбзэгъэуцугъа-кIэм тетэу ахэм зэхъокIыныгъэу, шлыкIэу ялэштхэр. Социальнэ фэлэ-фашIэхэр зыгъэцэкIэнэу щытхэм зээзгыныгъэ зэрадашIышIтми ахэм ащатэгущылагъэх.

Мыщ фэдэ Iофтхъабзэм мурад шъхъалэу илэу зэхэщаклохэм кыхагъэщырэр республикэм щыпсэухэрэм ясоциальнэ фэлэ-фашIэхэр зыгъэцэкIэлэрэ къулыкъухэм яIофшIэн нахьышIоу зэхэщэгъэныр ары.

*(Тикорр.).*

## Кавказым рагъэкIодыкIыгъагъэх

**Зы лъэхъанэ горэм леопардхэр Кавказми щыпсэуштыгъэх, ащ икъушъхъалэхэр зэльалыгъыгъ. Ау я XIX-рэ лIэшIэгъум ыкIэхэм — я XX-рэ лIэшIэгъум иублэгъум ахэр шъхъасынчъэу агъэкIодыгъэх.**

Илъэсым исыд фэдэрэ уахъти, амал зэфэшъхъафхэр кызыфагъэфедэзэ, ахэри, шхыны афэхъурэ псэушъхъэхэри аулыкIытгъэх. Революцием ыуж «Кубанская великокняжеская охота» зыфилорэ чыпIэ закъоу леопардхэр кызырэнэжыгъагъэри зэбгырызыжыгъ. 1924-рэ илъэсым а чыпIэм Кавказ заповедникыр щызэхашхэгъагъэми, я 20-рэ, я 30-рэ илъэхэм, заом илъэхъани ахэр жугъэу аулыкIыштыгъэх. 1950-рэ илъэхэм яхъулэу Кавказым леопардэу кIынэжыгъагъэр зырыз дэд. Темыр Иран кыкIыхэрэр загъорэ непи Кавказым кхэхъэх.

Ахэм Кавказым къагъэгъэзэжыгъэным пае илъэсыбэрэ Iофышхо ашIэн фае:

чыпIэр агъэхъабырын, нэмыкI псэушъхъэхэми япчъагъэ зыкъырагъэлэтын, хэбзэнчъэу шакIохэрэм нахъ пхъашэу алэуцужыгъэн фае. ШIэныгъэлэжъхэм хъубгапхъэкIэ кыхахыгъэ леопардхэмрэ ахэм ящырхэмрэ Кавказым ичIылопс есэнхэ фае.

Леопардхэм Кавказым къагъэгъэзэжыгъэнымкIэ проектэу илъэсыным телъытагъэр 2007-рэ илъэсым кыхахыгъ. Урысыем икомпаниитIу — зыгъэпсэфыпIэу «Роза хутор» зыфилорэмрэ компаниеу «Вымпелкомрэ» мы Iофым хэлажъэх. ПсэолъэшIын IофшIэнхэм ащышхэр чылопс къэкIуапIэхэмкIэ ыкIи экологиемкIэ Министерствэм имылыкIуэкIэ зэшлуахых. 2009-рэ илъэсым ило-



ныгъо мазэ Туркменистан леопард хъуитIу, 2010-рэ илъэсым имэлъылфэгъу мазэ Иран бзитIу къаращыгъэх.

Зигугъу къэтшыгъэ хъа-кIэ-къуакIэхэр анахъэу джыдэдэм зыщыппэгъушхэр Африкэмрэ Къыблэ Азиемрэ ары. Леопард лъэпкъи 9 щылэу шIэныгъэлэжъхэм къалытэ. Непэ ахэр Иран (550 — 850-рэ), Афганистан (200 — 300), Туркменистан (90 — 100), Азербайджан (10 — 13), Армением (10 — 13), Грузи-

ем (5-м нахъ мымакIэу), Тыркуем (5-м нахъ мымакIэу) ащэпсэху.

Псэушъхъэ Iэлхэу, къэ-кIырэ лъэпкъхэу кIодыжыпэным зилоф нэсыгъэхэр пцэ зэрэмыхъушхэм ехыылэгъэ Конвенцием иапэрэ гуадзэ леопарддри дагъэхъагъ. Зыщыпсэухэрэ сыд фэдэрэ къэралыгъуи ахэр лъэшэу къащагъэгъунэх. Урысые Федерацием и Тхылъ Пльыжэ зэритхагъэмкIэ, Урысыем икIодыкIыжырэ псэушъхъэ лъэпкъхэм леопардхэри ащыщых.

## Фагъэгъунэу кIэлъэлугъ

Адыгэ Республикэм и Пльышъхъэу А. К. ТхъакIу-щынэм 1976-рэ илъэсым къэхъугъэ, Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 264-рэ статьяи 3-рэ Iахъ диштэу Краснодар краим и Лабинскэ къэлэ хыкум ышIыгъэ унашъомкIэ 2014-рэ илъэсым мэлъылфэгъум и 10-м агъэмысэгъэ, илъэсищ пшыныжъ зытыралъхъэгъэ Мелентьев Алексей Александр ыкъом фагъэгъунэу игъоу зыщылэгъурэ тхылъыр Урысые Федерацием и Президентэу В.В. Путиным Iэкигъэхъагъ.

Адыгэ Республикэм и

Пльышъхъэ ащ фэдэ унашъо ыштэным лъапсэ фэхъугъэр А. А. Мелентьевым бзэджэшIэгъэ хылыгъэ зэрэзэрымыхъагъэр, пшыныжъ зырагъэ-хырым кыщыублагъэу шапхъэу щылэхэр зэри-мыукъуагъэр, дэгъоу Iоф зэришIэрэм пае рээзныгъэ тхылъ плIэгъогъо-гъэ кызырэфэгъэшъошагъэр, имысагъэ зэреуцолэжыгъэр ыкIи бзэджэшIагъэ зэрэзэрихъагъэмкIэ зэрэклэгъожы-лыгъурэ тхылъыр Урысые Федерацием и Президентэу В.В. Путиным пшыныжъ зэрэрагъэхы-рэр, зыщыпсэуштыгъэ чыпIэм дэгъоу игугъу зэрэ-щашIырэр ары.



**Сэнэхъат зэфэшхьафэу щылэр бэдэд. Ау клэлэегъэджэ сэнэхъатыр адрэхэм афэдэп, инэу атеклы, сыда плэмэ ар Тхьэм къыпхилхьагъэу, плы хэлъэу укъэхъун фае. Етлани ар жьы хьурэп. Клэлэегъаджэр щэ-лэфэ зэрэклэлэегъаджэу къэнэжы.**

А сэнэхъат мыпсынклэр Тхьэм къызыфгъэшъошагъэмэ ащыщ Темзэкъо Маринэ Мэджидэ ыпхьур.

— Клэлэегъаджэ сыхьумэ сшюигоу зезгъэжыагъэр сицыкыгуьор ары. Ащкэ щысэ зытесхынхэр слагъэх, джыри силэх: сянн сяти клэлэегъаджэх, — къелуатэ Маринэ. — Сицыкыгуьом ськлэлэегъаджэу къызыщызгъэхъуэ бэрэ сьиджэгущыгъэ, тхылхэм, журналхэм арытыр къысымыхышъуми, ахэм сьаплыныр, къесхьакынхэр сиклэсагъ.

Клэлэегъэджэ шьыпкъэ Маринэ хьунымклэ ишлуагъэ къеклыгъэу елытэ Адыгъ республикэ гимназиэм зэрэщеджэгъэм. Адыгъ хэку-интернатыщыгъэр Адыгъ республикэ гимназиэ зашыхьым, республикэм ищыкыгъэщт кадрэхэр агъэхъазырынхэм пае адыгабзэмрэ адыгэ литературэмрэ нахь куоу зыщызэрагъэщт классхэр къызэлъахыгъэх.

Гимназиэм щеджэнэу къаугоигоухэм (ахэр чылэмэ къарашыгъагъэх) Маринэ ахэфагъ. Сыдрэ лъэныкъоклэ анахь клэлэеджэкло дэгъумэ ащыщэу зыкыгъэлыгъуагъ. Гимназиер къызеухым, Адыгъ къэралыгъо университетым члэхьагъ. Ари щытхьу хэлъэу 1996-рэ илъэс

сым къыуыхыгъ. Ежэ зэрэфаеуи хьугъэ: зыщеджэгъэ гимназиэм къэкложынышъ, лоф щилэнэу инасып къыуыхыгъ. Илъэс 17 хьугъэу адыгабзэмрэ адыгэ литературэмрэклэ регъаджэх. А илъэсхэм ащыщыбэхэм сэри ськлэлэегъаджэу, ежыри къызготэу лоф зэдэтшлагъ. Ымышлэрэм ренэу клэупчлагъ, уахътэ зыщилэм урокмэ ачлэсыгъ. Арышъ, илофшаклэ, ицфыгъэпсыклэ дэгъоу сащыгуауаз.

Мы ауужырэ илъэсхэм гъэсэныгъэм исистемэ зэхъоклыныгъэшхоу фэхьугъэхэр къыдилытэзэ, ахэм къапкъырыкызэ, клэлэегъаджэм илофшлэн егъэпсы. К. Ушинскэм игушылэхэр, «клэлэегъаджэр еджэфэ клэлэегъаджэ» зэрилуагъэр щымыгъупшэу мафэ къэс лоф зыдешлэжы.

Джы мары езыгъэджагъэмэ апэ иуцуагъ плэми ухэукощтэп. Ащи зи бгъэшлэгъон хэлъэп: клэлэегъаджэм ригъэджагъэр езыгъэджагъэм теклон фае.

Технологияклэхэм атэтэу клэлэегъэджэ лэпэлэсэм лоф ешлэ. Нахьыбэрэм ыгъэфедэхэрэр ямышыклэ гъэпсыклэ зилэ урокхэр арых: узыгъэгупшысэрэ лекциехэр, консультациехэр, диспутхэр, семинархэр, зачетхэр, компьютернэ технологиер, проектнэ лофшлэным ехьылагъэхэр, лэнэ хьураехэр, нэ-

# Клэлэегъэджэ лэпэлэс

мыклэхэри. Урок 30 фэдизмэ ялъэтэгъэуцохэр ыгъэхъазыргъэх.

Адыгэ классхэм анэмыклэу адыгабзэр зылумышь клэлэеджаклохэр зэрысхэр зэрэригъаджэхэрэм ыгъэразэу Маринэ къелуатэ: «Мы классхэм урысхэм анэмыклэу лъэпкъ зэфэшхьафхэри арысых: урымхэр, ермэлхэр, чэчэнхэр, джуртхэр, нэмыклэхэри.

— Цыф лъэпкъ лэпчэ ыбзэ, икультура, ишэн-хабзэхэр, итарихъ гъогу зыфэдэр зэдгъа-шлэмэ, зэфэтлуатэмэ нахь ты-зэрэшлэ, тызэгурэлэ, зэпэблагъэ тэхьу. Нахьыбэ тыхьумэ, нахь бай тэхьу, — къелуатэ Маринэ. — А зэклэмэ апшэр, лъэпкъхэр зэзыпхыжы-рэр бзэр ары. Адыгэ Республикэм икьэралыгъо бзитлу (урыс-сыбзэмрэ адыгабзэмрэ) зэклэми дэгъоу ашлэн фаеу сэлъытэ. Ары сэри адыгабзэм изэгъэшлэн мэхъанэшхо зык-стырэр.

Илъэситлу хьугъэу сэкъатныгъэ зилэ клэлэеджаклохэри яунэ исхэу есэгъаджэх. Ахэм апае 2013-рэ илъэсым адыгабзэмклэ «дистанционнэ» егъэджэным икурс згъэхъазырыгъэ. Ащ амал къеты клэлэеджакло Интернетымклэ шлэныгъэ зэригъэгъотын ылъэклы-нэу. Ащ фэдэ егъэджаклэмклэ текстхэу плуныгъэ мэхъанэ зилэхэм ямызакъоу, мэкъэ ыкли видеформатхэр агъэфедэнхэ алъэклы. Урок лэпчэ лексическэ материал, текстыр, усэ, джэгуклэхэр, гушылэжхэр, хырыхыхьэхэр хэхьэх. Етлани адыгэ шэн-хабзэхэм яхьыллэгъэ материалхэр (лъэтэгъэу-цор, кушъэхапхэр, адыгэ джэ-гур, нэмыклэхэри) зыфэдэхэр видеороликхэмклэ ясэгъэлъэгъу. Ащ фэдэ лофшлэклэм хэушъхьафыкыгъэу, еклэклэ гъэнэфагъэклэ зыфэбгъэхъа-зырын фае. Ари икьурэп, сэкъатныгъэ зилэ клэлэеджакло-

хэм ялыузи, ягухахъуи икьоу къыбгурымылоу, зэхэмышлэмэ ебгъэдженхэ плэклыщтэп. Етлани цыхъэ къыпфашын фае! Суушъэфырэп, апэрэмклэ зи къыздэмышьуным сьтешыны-хьэщтыгъэ. Лофыр зесэгъа-жъэм, тлэклу-тлэклузэ къызгу-рылуагъ клэлэегъаджэр зытет лъэгаплэм еуцохынышъ, а клэлэеджаклохэм анэсын, агоуцо-нышъ, ахэм ышъхьэкли ыпсэкли аклыгъоу къыздыригъалэхэзэ, ыпэклэ лъыклотэн зэрэфаер. Гъэшлэгъоныр, джа клэлэеджэ-кло дэдэхэм сэри сырагъаджэ, щысэ сфэхьух: щылэныгъэм, зылэжэным, сызфэсакъыжы-ным, гуклэгъум, шушлэным сы-фагъасэ.

Темзэкъом иурукхэр хэткли щысэтэхыплэх. Мастер-классхэр къетых Андырхъое Хьусен ыцлэ зыхьырэ клэлэегъэджэ кол-леджым истудентхэмрэ Адыгэ къэралыгъо университетым истудентхэу практикэр зыхьы-рэмэ, курсхэм къаключлэрэ клэлэегъаджэхэм апае. Маринэ зыхэлэжыгъэ семинархэр, конференциехэр, зэнэкьокъу-хэр къэлъытэгъуай, щытхьу тхы-лэу къыфагъэшъошагъэхэри джач фэд.

2014-рэ илъэсым шэклогъу мазэм Маринэ Москва щы-лагъ. Ныдэльфыбзэхэм (урыс-сыбзэри ахэтэу) яклэлэегъа-джэхэм я Всероссийскэ ма-стер-класс хэлэжыагъ ыкли «Клэлэегъэджэ лэпэлэс» зыфило-рэ лъэныкъомклэ теклоныгъэр къыдихыгъ. Лъэпкъымклэ мэхъанэшхо зилэ лофыгъуи Маринэ зэшлуихыгъ: адыгэ шьуа-шэр щыгъэу Адыгэ Республи-кэр зэрэщылэр, адыгэхэр зы-фэдэхэр къафилоагъ, нэмыклэ цыф лъэпкъхэм таригъэшлагъ. Ащ фэдэ теклоныгъэр къы-фэзыхыгъэр иныдэльфыбзэ, илъэпкъ ихьышъэ дэгъоу зэ-ришлэхэрэр, илофшлэн хэшлы-кышхо зэрэфырилэр арых.

Компьютерым зэрэфэлэзэм,

Интернетым иамалхэр зэри-гъэфедэхэрэм къахэклэу илоф-шлэн шлуагъэ къыхъэу ыгъэ-псын, нэмыклэхэм яопти лъы-лэсын елъэклы клэлэегъаджэм. Гъээтхэм, журналхэм ежэ ытхыгъэ статьяхэри, ребуслэхэри, кроссвордхэри къарэхьэх.

Темзэкъом иклэлэеджакло-хэм ягъэхъагъэхэми уатегушы-лэнэу атефэ. Мы ауужырэ лъэ-хъаным республикэ олимпиа-дэхэм хагъэунэфыкырэ члы-плэхэр къащызыхыгъэмэ ащы-щых Емзэщ Азэ, Сихьу Тей-мураз, Стлэшъу Дианэ. Анахь сочинение дэгъухэр атхыгъэ-клэ республикэ конкурсым щы-хагъэунэфыкыгъэх Темзэкъо Рузанэ, Мамый Нэфсэт.

Маринэ зэрэригъаджэхэ-рэм имызакъоу, я 8-рэ клас-сым лэщэныгъэ дызэрехьэ. Иклэлэеджаклоу агъэразэ, агурэлэ. Классым ис клэлэ-еджэкло нэбгырихыр «тфы-клэ», адрэ нэбгырэ 23-р оц-енкэу «плырэ» «тфырэклэ» еджэх. Клэлэеджаклохэм янэ-ятэхэм зэпхыныгъэ адырил: кабинетэу зыщеджэхэрэр да-хэу, дэгъоу зэтырагъэпсы-хьагъ.

Маринэ ишэн-гъэпсыклэкли уехьопсэнэу щыт: гушлэбзыу, хьалэл, цыфышлу, ренэу нэщх-гушч, сэмэркъэур иклас.

«Тхьэр затэрэм етапэ» зы-фалорэр къегъэшъыпкъэжы Маринэ: дэным, хъэным, хэ-дыкыным афэлэз. Адыгэ бы-ракъыр, тхыпхъэхэмклэ гъэклэ-рэклэгъэ саер лэ нэсыгъэми умышлэнэу егъэчых. Ахэр зи-щыклагъэу къеуаллэхэрэри ыгъэ-рэзэнхэ елъэклы.

Мы клэлэегъаджэм игъэхъа-гъэхэм мафэ къэс, илъэс къэс ахэхьэ, ау щытхьум паеп зы-фэлажэрэр: ыгуклэ къыхыхы-гъэ сэнэхъатым фэшъыпкъ, гу-хахьо хегъуатэ, зэрихьожьы-ни щылэп. Арышъ, тэри тыфэ-лалэ тапэкли игъэхъагъэхэм ащымыклэу илъэсыбэрэ рылэ-жъэнэу.

**БЛЭГЪОЖЪ Мир.**  
**Адыгэ Республикэм народ-нэ гъэсэныгъэмклэ изаслу-женнэ лофышл.**

## Зэгурылоныгъэ илэыным фэлорышлэ

**Унагъом зэфыщытыклэу илэыр гъэпытэгъэ-ным фэлорышлэрэ программэм къыдихэ-лэытагъэу Мыекьопэ ЗАГС-м «Построение коммуникаций в молодой семье» зыфило-рэ тренинг мы мафэхэм щызэхъащэгъ. Лофтхьабзэм клэщакло фэхьугъэр ЗАГС-хэм я Гъэлорышлэплэу АР-м щылэр ары.**

Лофтхьабзэм къырагъэблэ-гъагъэх унагъохэм ялофыгъо-хэм адэлэжэрэ къулыкъум иллыклохэр, динлэжхэр, обще-ственнэ организациеу АР-м итхэм ащыщхэм ащылажэхэр, психологхэр, студент ныбжьы-клэхэр, нэмыклэхэри.

— Пшэрылэу непэ зыфэд-гъэуцуужыгъэр ныбжьыклэхэм

ящылэклэ тэрэзэу зэхъаным фэдгъэсэнхэр, гуфэбэныгъэу азыфагу илэыр къагъэгъунэ-зэ илъэсыбэ зэдагъэшлэным ыкли унагъом зэгурылоныгъэ илъэу зэдыщылэнхэм фэтщэн-хэр ары, — къылуагъ ЗАГС-хэм я Гъэлорышлэплэу ипащэу Яхьулэ Тэмарэ.

Тренингым хэлэжыагъэх рай-онхэм къарыкыгъэхэу, унагъо



зашлагъэм уахътэ тешлагъэу, ащ изэхэщэн дэгъоу щыгъозэ зэшъхьэгъусэ ныбжьыклэхэр. Ар языгъэхыгъэр психологэу Ольга Ивановар ары.

— Мыщ фэдэ лофтхьабзэ зэрэщылэщтыр зэрэзэхэтхэу тыхэлэжхэм мурад титлуи тшыгъэ, — ало зэшъхьэгъу-сэхэу Роман ыкли Валентина

Остапенкэхэм. — Илъэси 7 хьугъэ тызызэрэшлэрэр, 2010-рэ илъэсым щегъэжыагъэу унагъо тыхьугъ, шъэожьые зэдэтэплу.

Остапенкэ зэшъхьэгъусэхэм ящылэныгъэклэ къашъхьэпэщтэу мы зэлуклэм бэ къыхахыгъэр. Уипсэогъу сыдигъуи гушылэ дахэхэр епломэ, унагъом зэ-

фыщытыклэу илэыр нахь дэгъу хьуным зэрэфэлорышлэщтыр Романэ Валентинэрэ агу пы-тэу раубытагъ.

— Илъэситф хьугъэ зы уна-гъоу тызыпсэурэр. Нэлуасэ апэ-рэу тызщызэфэхьугъагъэр непэ фэдэу тыгу къэкыжы, — къа-луатэ Джэджэ районым къыкы-гъэ зэшъхьэгъусэхэу Нэгъой Артуррэ Замирэрэ. — Тызы-зэдэпсэурэ уахътэм къыклоцл тызэфэгубжэуи тызэшлужьэуи къыхэкыгъ, ау сыдигъуи гу-фэбэныгъэу зэфытилэр тлэклэ-зыгъэп.

Нэгъойхэм яунагъо ымышлэ-рэ горэ зэхихыным щыгу-гъырэр, ау лъэныкъо зэфэ-шъхьафхэм къапкъырыкыхэ-зэ нэбгыритлэм язэфыщыты-клэ джыри нахь дэгъу хьуным фэлорышлэщт еплъыклэхэр зэ-рагъэшлэнэу фаех.

Ольга Ивановам къылорэр ашлэгъэшлэгъонэу зэклэри едэ-лугъэх. Унагъо ныбжьыклэхэм зэхыхыгъэр ящылэклэ-псэуклэ зэрэщыпхыращыщтыр нафэ.

**ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.**

# Илъэсыжъыр лoфыгъуаклэхэм яублэлaгъ

**Адыгэ Республикэм мы илъэсым шаштэгъэ къэралыгъо программэу «Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ къулыкъум хэхъоныгъэ егъэшлыгъэныр» зыфилоу 2014 — 2020-рэ илъэсхэм ателъытагъэм шыгъэнэфэгъэ лoфыгъохэм, медицинэм илъэныкъо зэфэшхьафхэм ащызэшлуахынэу ащ шырахъухьагъэхэм ащыщхэм тигъэзет нэлъасэ шыащыфэтшлэу тхыгъэ зэкIэлъыклохэр кыыхэтыутыгъэх.**

Джыри непэ а Программэм изы Iахь игугъу къэтшлы тшo-игъу. Ар зыфэгъэхьыгъэр нымрэ клэлэцIыклумрэ япсауныгъэ икъэухъумэн ары. Ащ кыщыдэлъытэгъэ лoфыгъуаклэхэм ащыщхэм яублэлэ хъугъэ мы дгъэ-клотэжырэ илъэсыр.

Программэ игъэклотыгъэм мы лъэныкъомкIэ — нымрэ клэлэ-цIыклумрэ япсауныгъэ икъэухъумэнкIэ — кыщыгъэнэфэгъэ лoфыгъохэм язэшлохын 2014 — 2020-рэ илъэсхэм апэлуагъэхьанэу къалытэрэр сомэ миллион 59-рэ мин 208,3-рэ.

Пстэуми апэу кыыхагъэщырэр сабыр ным ышъо хэлъыфэ ащ зэрэхэхъон фэе шапхъэхэм атет-атемытыр, генетикэм ылъэныкъокIэ уз горэ илэ-имылэр гъэунэфыгъэныр («дороговая диагностика» зыфилоэр) шoкI зимылэу тыди шашын зэрэфар ары. Адыгэ Республикэм пса-

уныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ тызхэт илъэсым имзых зэфэхьысыжхэм кы-зэращитырэмкIэ, бзылфыгъэ лъэрымыхь 1984-мэ (учетым хэтыгъэхэм япроцент 69,8-рэ) ащ фэдэ уплэкIунхэр афашыгъэх. Ахэм къагъэлъэгъуагъэм елътыгъэу бзылфыгъэ 23-у зисабый уз илэу къэхъуным ишынагъо шылэу зэнэгъуагъэхэр Краснодар дэт медикэ-генетическэ консультацием клонхэ фаеу алытагъ. Нэбгыри 9-р ащ фэдэ уплэкIунхэр ашынхэм къезэгъыгъэхэп, бзылфыгъэ 14-мэ ащыщэу зым исабый сымаджэу къэхъун ылъэкIыштэу агъэунэфыгъ.

Программэм кызырэдильтэу, сабый кызыфэхъунэу щыт бзылфыгъэу шылэныгъэм чIыплэ кьин ригъэуцагъэхэм медикэ-социальнэ Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ мы илъэсым лoфыгъо

гъэнэфагъэхэр зэшлохыгъэхэ хъугъэ. Сабыйхэр зыгъэкIодыжырэ бзылфыгъэхэм япчъагъэ кыщыгъэкIэгъэным, уз зэфэшхьафхэм ахэм защаухъумэнымкIэ пэшлорыгъэш лoфшлэн адэшIэгъэным афэшI Адыгэ республикэ клиническэ перинатальнэ Гупчэм кыщызылэуахыгъэ медикэ-социальнэ Гупчэ. Мы Гупчэм хэтых психологым икабинет, социальнэ лoфышлэ, юрист ялэх, сабый кыфэхъуным бзылфыгъэр фагъэхъазырыным фэшI шызэхашагъ психозическэ кабинет, нэмыкIхэри. Республикэм илэзэплэ учрежденихэр илэпылэгъоу бзылфыгъэу шылэкIэ-псэукIэ тэрэз зимылэхэм, «группа риска» зыфалохэрэм ахэтхэм, социальнэ мэхъанэ зилэ уз зэфэшхьафхэр кызыыхагъэщыгъэхэм яреестрэмышщ шызэхашагъуо. Зыныбжымкыгъэу пшъэшъэжыеу мы купхэм ахахъэхэрэри ащ хэтых.

Гупчэмрэ лoфшлэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ Министерствэмрэ зэгъусэхэу лoф адашлэ, медицинэ, социальнэ ыкIи юридическэ лъэныкъохэмкIэ Iэпылэгъу афэхъух бзылфыгъэ лъэрымыхьэхэу, сабый кызыфэхъуагъэхэу шылэныгъэм чIыплэ кьин ригъэуцагъэхэм. Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ Министерствэм кытырэ пчъагъэхэм кызырагъэлыагорэмкIэ, тызхэт илъэсым имзый кыклоцI мы Гупчэм бзыл-

фыгъэ 834-мэ зыкыфагъэзагъумэкIыгъо зэфэшхьафхэм япхыгъэу. Ахэм зэкIэми гинекологым ыуж Iэпылэгъу афэхъу-гъэх юристхэр, психологхэр, социальнэ лoфышлэхэр. Кыыхэгъэщыгъэн фае а уахътэм кыклоцI сабыеу ышъо хэлъыр ыгъэкIодыжын гухэлъ илэу Гупчэм кьелолэгъэ бзылфыгъэ 418-м шыщэу нэбгырэ 54-мэ психологым зэдэгъушылэгъоу дырйагъэм ыуж зэрэкIэгъожьыгъэхэр, сабый псау цIыклухэр дунаим кызы-



рэтырагъэхъагъэхэр. Ахэм ямызакъоу, бзылфыгъэ ныбжьыкIи 6-у зисабый сымэджджым кычIэзынэнэу изыхъухьагъэхэм ащыщэу нэбгыри 2-мэ, Гупчэм специалистхэм яшлуагъэкIэ, яклэлэцIыклухэр аштэжыгъэх. Программэу зигугъу тшырэм мы лъэныкъомкIэ тапэкли лъэшэу лoф шлэгъэн фаеу кьегъэнафэ.

Программэм кыдылътэрэ лoфыгъоу мэхъанэшхо зилэхэм зыкIэ ахэт лIэуж нахьыжхэм

къяузыгъагъэхэм ащыщ («наследственное заболевание» зыфилоэр) сабым илэн ылъэ-кIыштмэ гъэунэфыгъэным епхыгъэ лoфшлэныр шэпхъэшлэхэм атетэу зэхэщэгъэныр. Ахэм афэдэ уз хьылъэхэр ялэ-ямылэр гъэунэфыгъэным фэшI мы илъэсым имзэибл кыклоцI сабыи-шъэ пчъагъэ ауплэкIугъ. Нэбгыри 3-мэ ахэм афэдэ уз ялэу къахагъэщыгъ.

КIэлэцIыклухэм япсауныгъэ къэухъумэгъэным кыдылътэ сабый къэхъуагъэхэм ыкIи зыныбж илъэсым нэсыхэрэм чэ-зыу-чэзыоу, тIогъогоу аудио-логическэ уплэкIунхэр афашы-хэзэ, ахэм зэрэзэхыхэрэр гъэ-унэфыгъэныр. Ащ фэдэ уплэкIунхэр сабый къэхъуагъэхэм афашыгъэным фэгъэхьыгъэ унашъо 2010-рэ илъэсым ышлыгъ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Минис-терствэ. Мы Программэм а лoфшлэныр лыгъэкIотэгъэнэу кыдылътэ.

Программэу илъэс зэкIэлъы-клохэм республикэм цагъэцкIэ-щтым кыдылътэрэ лoфыгъохэм ащыщыбэмэ мы дгъэклотэжырэ илъэсыр яублэлэ хъугъэ. Тапэ-кли ар агъэцкIэщтышъ, псауны-гъэр къэухъумэгъэнымкIэ рес-публикэ къулыкъум нахь кIуачIэ илэ хъуным, зэхокIыныгъэшлу-хэм ар якъэкIоплэным тыщэ-гугы.

**ЖАКIЗМЫКЪО Аминэт.**

## АфэмыукIочIыным ищынагъо щы

**Псэуплэ хэбзэгъэуцугъэм зэхъокIыныгъэхэр зэрэфашыгъэхэм кыыхэкIэу, унэ зэтетхэм гъэцэ-кIэжыныхэр зэрарашылIэшт шыкIэри зэблэ-хъугъэн фаеу хъугъэ.**

Джы хэбзэгъэуцугъэу щылэм кызырэлорэмкIэ, унэ зэтетхэм гъэцэклэжын дэгъухэр арашылIэжхэм пае бысымхэм мазэ къэс ащ пэлухъащ ахъщэм щыщ атын фае. Бысымхэм е чIыплэ зыгъэлорышлэжын къулыкъухэм унашъоу ашлыгъэм елътыгъэшт шьолъыр операторым исчетэу кыыхахыщтыр. Мыщ фэдэ шы-кIэм къэбар лъапсэу пылър амышлэу цIыфхэр гумэкI хэфа-гъэх. Мы программэм игъэцэ-кIэн 2043-рэ илъэсым нэс кыдыхэлъытагъ. Ау бэхэм зэралытэрэмкIэ, мыщ фэдэ шы-кIэр тэрэзэп, а уахътэу къагъэ-нэфагъэр бэдэд ыкIи гъэцэклэ-жыныхэр къаыщынэсыщт илъэ-сыри къэшлэгъуае. Гушылэм пае, зыныбж хэклотэгъэ лыжъ-ны-ожъхэу зизакъоу псэухэрэм мыр зыпарэкли ямыщыкIагъэу ары кызырэлорэр.

Мы лoфым фэгъэзагъэр коммерцием емыпхыгъэ организа-циеу «Пчъагъэу зэтет унэхэм гъэцэклэжын дэгъухэр яшылIэ-гъэнхэмкIэ Адыгэ республикэ фондир» ары. Ащ иправление итхъаматэу Михаил Шебанец кызырлуагъэмкIэ, непэрэ ма-фэм ехъулэу пчъагъэу зэтет унэ мин 1,5-м гъэцэклэжыныхэр ящыкIагъэу фондым ишьолъыр

оператор хэхъагъэх. Мы илъэ-сыр имыкIызэ цIыфхэм яахъ-щэу сомэ миллион 30 фэдиз фондым исчет ихъанэу щыты-гъэмэ, чъэпыогъу-шэклогъу ма-зэхэр кыыхиубытэу цIыфхэм къатыгъэр сомэ миллион 4,9-рэ нылэп. **А пчъагъэр процент 16,4-м кIэхъэ кьодый. Зэфэхьысыжхэм кызырагъэ-лэгъуагъэмкIэ, анахьыбэу, процент 20-м кIахъэу, ахъ-щэр къэзыугъоигъэхэр къа-лэу Мыекъуапэ, Красновар-дейскэ ыкIи Теуцожэ район-хэр арых. Анахь гумэкIыгъо кызыпыкIыхэрэм ащыщых Тэхъутемыкье районыр (про-центи 2,6-рэ), Адыгэкъалэ (проценти 3), Джэджэ рай-оным (процент 0,2-рэ), Шэ-джэн районым зыпары кы-щаугъоигъэп.**

— Псэуплэ фондым кыды-лътэрэ унашъом кыпкыры-кыхэзэ коммерцием емыпхыгъэ организа-циеу «Пчъагъэу зэтет унэхэм гъэцэклэжын дэгъухэр яшылIэгъэнхэмкIэ Адыгэ рес-публикэ фондир» зыфилоэр 2013-рэ илъэсым зэхашагъ, — ело М. Шебанец. — Фондым ипшъэрылъ шхъалэхэм ахэхъэ унэ зэтетхэм гъэцэклэжын дэгъухэр яшылIэгъэнхэм фэшI

цIыфхэм ахъщэу къаугъоирэм лъыплъэгъэныр, гъэзеклогъэныр. Фондым фэгъэзэгъэ советым изэхэщэн министрэхэм я Ка-бинет ыштагъэу щыт. Советым итхъаматэр Адыгэ Республикэм псэолъэшлынымкIэ, транспор-тымкIэ, унэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хызмэтхэмкIэ иминист-рэ игуадзэу Хьаткьо Рэмэзан. Ащ иссовет хэтых АР-м и Пар-ламент идепутатэу И. Ческидо-выр, псэуплэ инспекцием ипа-щэ, общественностым иллыкIо-хэр, нэмыкIхэри.

Правлением итхъаматэ кызы-рилуагъэмкIэ, унэ зэтетхэм плэ-лэзэ кIэкIым кыыхиубытэу шьол-пыр фондым хэхъэрэ республи-кэ программэу 2014 — 2043-рэ илъэсхэм ателътыагъэм унэ зэтет 16-мэ гъэцэклэжыныхэр яшылIэгъэнхэу кьегъэнафэ. Зэ-кIэмкIи лoфшлэнхэм сомэ мил-лион 46-рэ атефэ, ащ шыщэу сомэ миллион 25,2-р псэуплэ-коммунальнэ хызмэтым шы-клорэ зэхъокIыныгъэхэм Iэпы-лэгъу языгъэгъотырэ Фондым имылыкъу, миллион 18,5-р чIыплэ бюджетхэм къахахыщт, милли-он 2,3-р унэ зэтетхэм ащыпсэ-урэ цIыфхэм яахъщ. Къалэу Мыекъуапэ, Тэхъутемыкье рай-оным ипоселкэхэу Инэм ыкIи Яблоневскэм адэт унэ зэтетхэм гъэцэклэжын дэгъухэр арашылIлэх. Мыекъуапэ дэт униплър агъэцэклэжы, ахэм арыт лифт 11-р кIэхэмкIэ афызэблахъугъэх.

Поселкэу Инэм уни 7-мэ, Яблоневскэм уни 5-мэ гъэцэклэжын лoфшлэнхэр ащэкIох, унашъхъ-хэр зэблахъух, унэ лъакъор агъэклэжы, инженернэ лoфшлэнхэр ащызэшлуахы.

2014 — 2016-рэ илъэсхэм ателътыгъэ республикэ про-граммэм унэ зэтети 110-рэ агъэ-цэклэжын фаеу кыыхеубытэ. Мыхэм апэлухъащ ахъщэм шы-щыр кыыхилъхъащт псэуплэ-ком-мунальнэ хызмэтым шыклорэ зэхъокIыныгъэхэм Iэпылэгъу афэхъурэ Фондым. 2015-рэ илъэ-сым сомэ миллион 170-м ехъу зытефэшт гъэцэклэжын дэгъу-хэр унэ зэтет 94-мэ арашылIлэнхэу агъэнафэ. Мыекъуапэ ащ фэдэ унэ зэтет 16-мэ гъэ-цэклэжыныхэр ящыкIагъэу къа-гъэлъэгъуагъ. Ахэм сомэ мил-лион 76-м ехъу апэлуагъэхъа-нэу къалытагъ. Гушылэм пае, Юннатхэм яурам тет унэм бы-сымхэм ямылыкъуи хэлъэу сомэ миллион 8-м ехъу зытефэшт лифтыкIэхэр афыхагъэуцоштых. Арэу щытми, мы мафэхэм яхъуллэу къаугъоигъэр сомэ мин 72-рэ нылэп. Кошхъэблэ рай-оным сомэ миллион 10-м ехъу зытефэшт гъэцэклэжын дэгъухэр унэ зэтети 6-мэ арашылIлэнхэу щыт. Ау ахъщэр анахь мэкIэ дэдэу къэзыугъоигъэхэм мы рай-оным ащыщ.

— Унэ зэтетхэм гъэцэклэ-жыныхэр арашылIлэнхэмкIэ зэзэ-гыныгъэм кIэтхэнхэ фаеу цIыф-хэм тхылъхэр къазыфалохэкIэ, «къэстыщтэп зы ахъщи, унэу сызычIэсыр кIэхэм ахэхъэ» зы-лохэрэри мымакIэу ахэтых. Мы зэзэгъыныгъэр псэуплэ кодек-сым хэхъэу хабзэм ышлыгъэ унашъохэм ащыщ. **Кодексым унакIэ, унэжы ылоу зэхэдз ышырэп. Псэуплэ фондым**

**кыыхиубытэрэ унэхэм ябы-сымхэм зэкIэми ахъщэр къа-тын фаеу ары.** Арышъ, зэзэ-гыныгъэм зэкIэри кIэтхэнхэ фае. Ау мыщ итхагъэм цIыфыр емызэгъымэ, ащкIэ ежэ ишoи-гъоныгъэхэр зэрытхэгъэ тхъа-пэр ылыгъэу шьолъыр опера-торым зыфигъэзэн ылъэкIыщт. Кыыхащт илъэсым унэ зэтет 94-мэ гъэцэклэжын дэгъухэр арашылIлэнхэу агъэнафагъ. ЦIыф-хэм ахъщэу къатырэм елъты-тыгъ яунэхэр зэрафагъэцэклэ-жыщтхэри. Шьолъыр опера-торым исчет цIыфхэм яахъщэ икьоу кымыыхъагъэ зыхъукIэ, пшъэдэклэжырэ зыхыщтыр чIы-плэ муниципалитетхэм япащэхэр арых, — кылуагъ коммерци-ем емыпхыгъэ организа-циеу «Пчъагъэу зэтет унэхэм гъэцэ-клэжын дэгъухэр яшылIлэгъэн-хэмкIэ Адыгэ республикэ фон-дыр» зыфилоэр идиректорэу Пшыгъонэ Русъан.

**Фондым рагъэхъан фэе мылыкъу зэхэубытагъэу непэ-рэ мафэм ехъуллэу цIыфхэм къатыгъэр макIэ. Ащ кыыхэ-кIэу кыыхащт илъэсым гъэ-цэклэжыныхэм япхыгъэ про-граммэр афэмыукIочIыным ищынагъо щылэу М. Шеба-нец елътэ.** Мы гумэкIыгъо-хэр кызыщалэтыгъэ зэхэсыгъо джырэблагъэ шылагъ. Фондым иправление хэтхэм анэмыкIэу мыщ кырагъэблэгъагъэх рай-он ыкIи кьэлэ администра-цие-хэм япащэхэм ягуадзэхэр. Мы-хэм аралуагъ мы лъэныкъом-кIэ лoфхэм язытет уигъэрэзэ-нэу зэрэщымытыр ыкIи цIыф-хэм мылыкъу кызыратын фаем имэхъанэ тэрэзэу агурагъэлo-нэу, хэкIыплэу шылэхэм зэдъ-усэнхэу афагъэпытагъ.

**КИАРЭ Фатим.**



◆ ЦЫФЫМРЭ ГЪАШІЭМ ИНЭКИУБГЪОХЭМРЭ

# Ашугым ыкьо илъэужжэр

Гъашіэм шлушлагъэу шыуилэр цыфмэ алы-зыгъэлэсырэм уфэрэзэшт къодыеп. Гъогоу къыкӀугъэм зыщыбгъэгъуазэ пшӀоигъоу уахътэ къыокӀушт. Ахэр къыдэтлътэхэзэ, тигъзетеджэу Іэшынэ Юрэ къытфитхыгъэхэр зэфэтхысыжыгъэх. Іахыылхэм, къыпэблагъэхэм, ыкӀоджэгъухэм яхыылгъэ къэбархэр ащ еугъоих, ныбжыкӀэхэм яшӀэж зыкъегъэлэтыгъэным пылъ.

## Теуцожь Нухъ Гъобэкъуае щӀаплугъ

1904-рэ илъэсым адыгэ ашугъу Теуцожь Цыгъо иунагъо кӀалэу кыхъухагъэм Нухъ фаусыгъ. ИцӀыкӀугъор Гъобэкъуае шыкӀуагъ. Къуаджэм дэт еджаплэр къызеухым, 1922-рэ илъэсым нэс милицием къулыкӀур щыхыгъ. Комсомолым Іоф щӀшӀэнэу зеублэм, ищылэныгъэ зэхъокӀыныгъэхэр фэхъугъэх. Нухъэ нахъ еджагъэр гъэсагъэрэ Цыгъо текӀыгъэ кӀалэмэ къахэкӀыгъэп. ШӀэныгъэ зэригъэгъотынэу ащ зэрэригъэжъгъэ шыкӀлэр ышыпхъоу Симэ гъэшӀэгъонэу къелотэжы.

— Нухъэ еджакӀо ыгъэкӀонэу тятэ фэегъахэп, — игукъэкӀыжхэм ташегъэгъуазэ Симэ. — СыдигъокӀи дӀэоныр шэнышлу зыфэхъугъэ Нухъэ зытшлуигъэбылӀы, лъаплӀэу чылэм дэкӀыгъагъ. Игъончедж лъапэхэр дэгъэчэрэзыгъэхэу губгъом ит шы кӀаплӀэр къыубыти зыте-

оным щыпсэурэ лэжъаӀомэ алуӀлэныр шэнышлу фэхъугъагъ. 1933 — 1935-рэ илъэсхэм партием ихэку комитет культу-рэмкӀэ иотдел ипачэ игуадзэу шытыгъ. 1935 — 1938-рэ илъэсхэм Москва дэт институтым щеджэ, тарихымкӀэ факультетым ишӀэныгъэ шыхегъахъо, ащ ыуж партием иапшӀэрэ еджаплэ къыухыгъ. Ащ кӀэлэгъаджэу къычӀлагъэ-нэжы, Іоф щӀшӀагъ.

## Хэкум къагъэкӀожьы

А лъэхъаным адыгэ лъэпкъым икӀэлэ анахъ гъэсагъэмэ, дэгъоу еджагъэмэ Н. Теуцожьыр ащышыгъ. Дунэе Іофыгъохэр къызэрэхыльэхэрэр, заом имашӀо зыкъызэриӀэтыррер къыдалыти, хэгъэгум илэшхъэтетхэм яунашъокӀэ Нухъэ Мыекъуапэ къагъэкӀожьыгъ. 1940 — 1945-рэ илъэсхэм партием ихэку комитет пропагандэмкӀэ исекретарэу шытыгъ.

Адыгэ хэкум фашистхэр зао-

*Адыгэ хэкум фашистхэр заокӀэ къызехъэхэм, Н. Теуцожьыр зэхъицӀн Іофыгъохэм зэрафӀлазэр щыӀэныгъэм къыщылъэгъуагъ. Партизан отрядхэр пыйхэм апэгъэуцугъэнхэм пылъыгъ. Фашистхэр хэкум щыхъункӀэхэ зэхъум, партием иунашъокӀэ штабэу Адыгеим щызэхашагъэм Н. Теуцожьыр пацӀэ фашигъыгъ. Шыудзэм, нэмыкӀхэм язэхъицӀн ар кӀэщакӀо фэхъугъ.*

тысхъэм, псынӀкӀэу ыгъэдӀо-гъагъ. Шым тесэу Краснодар кӀуагъэ. Къалэм дэт совпарт-еджаплэм 1924-рэ илъэсым чӀахы, дэгъоу къыухыгъ.

Симэ къызэриӀотэжырэмкӀэ, Цыгъо ыкьоу Нухъэ зыкӀлэпы-ритлупщынэу зыкӀлэфэмыагъэр тым ышъхъэ ифедэ паеп. Іахыылмэ, ичылэ, ичӀыгу апӀапчӀэ хъуным тещыныхъэщтыгъ. Нухъэ 1926-рэ илъэсым ВКП (б)-м аштагъ. Совпартеджаплэр къызеухым, Гъобэкъуае унэ-еджаплэ къыщызӀлуи, тхакӀи, еджакӀи ыкӀоджэгъухэм аригъашӀэу фежъэгъагъ. Москва еджакӀо агъакӀуи, КъокӀыплэм илэжъаӀохэм я Коммунистическэ университетэу И. Сталиным ыцӀлӀэ шытыр дэгъу дэдӀкӀэ къыухыгъ. Еджаплэм иаспирантурэ Нухъэ къычӀагъэ-нэжы, илъэс зауэрэ кӀэлэгъаджэу Іоф щӀшӀагъ.

ІпхъорӀэлфэу Аскэр къызэриӀотэжыщтыгъэу, Теуцожь Нухъэ отпуск зыкӀокӀэ, икӀуаджэ зыщигъэлэсфэныр, рай-

кӀэ къызехъэхэм, Н. Теуцожьыр зэхъицӀн Іофыгъохэм зэрафӀлазэр щыӀэныгъэм къыщылъэгъуагъ. Партизан отрядхэр пыйхэм апэгъэуцугъэнхэм пылъыгъ. Фашистхэр хэкум щыхъункӀэхэ зэхъум, партием иунашъокӀэ

## Теуцожь Цыгъо исаугъэт дэж нэпэеплъ сурэтыр щытырахыгъ.



Теуцожь Нухъ.



Теуцожь Цыгъо ыпхъоу Симэ джабгъумкӀэ къебгъажэмэ ятӀонэрэу шыс.

штабэу Адыгеим щызэхашагъэм Н. Теуцожьыр пацӀэ фашигъыгъ. Шыудзэм, нэмыкӀхэм язэхъицӀн ар кӀэщакӀо фэхъугъ.

## Кавказымрэ адыгэхэмрэ

Хэгъэгум зэошхом иилъэсхэм чӀэчӀэнхэр, къэрэщайхэр, нэмыкӀхэри агъэпщынэщтыгъэх — пыйм пхъашэу лэмыуцугъэхэу аралощтыгъ, ятарихъ чӀыгухэр къарагъэбгынэзэ Гурыт Ази-ем ащӀэщтыгъэх. Адыгэхэри

ячӀыгу ращынхэу къэбар зы-зэхыхым, Теуцожь Нухъэрэ ЦуамыкӀо Аслъанрэ (ар хэку исполкомым итхъамэтагъ) Москва кӀуагъэх. Нухъэ Мос-ва щеджэ зэхъум И. Стали-

## Заом ыуж

Нэмыц техакӀохэр хэкум зы-рафыжхэм, экономикэм изы-къегъэлэтын, цыфхэм ящыӀакӀэ нахышлу шӀыгъэным Н. Теуцо-

*Н. Теуцожьым Краснодар, Геленджик адэт пар-тийнэ еджаплэхэм кӀэлэгъаджэу Іоф ащӀшӀагъ. 1958-рэ илъэсым кӀэлэгъаджэ училищым идирек-торэу Мыекъуапэ къагъэкӀожьыгъ. Адыгэ тхылъ тедзаплэм, гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» («Адыгэ макъэм») зэдзӀкӀаӀоу Іоф ащӀшӀагъ.*

ным нӀлуасэ фэхъугъагъ, апшӀэ-рэ еджаплэм тӀури лекциехэм къащеджэщтыгъэх.

Н. Теуцожьымрэ А. Цуамы-къомрэ Сталиным ІуӀагъэх, зэдэгъушылагъэх. Хэгъэгум и АпшӀэрэ дзэпащэу И. Стали-ным адыгэхэмрэ къэбэртае-хэмрэ заом зэрэхэлажъэхэр-рэм зыщигъэгъуази къариӀуагъ: «Без адыгов Кавказ — не Кавказ». Тхылъэу «Адыгэмэ ячӀыгу» зыфиӀоу А. Шэуджэ-ным, Г. Галкиным, А. ТхьакӀу-щынэм атхыгъэм мы къэба-рыр къелуатэ.

жыр дэлэжъагъ. Партийнэ ІофышӀэу, хэку исполкомым итхъаматэу, СССР-м и АпшӀэ-рэ Совет идепутатэу шытыгъ. Цыфхэм ядӀлун, яушыин ыльӀэ-кӀыштыгъ, сэмэркъэур икӀэсагъ, ау ащ зыдыригъэхыштыгъэп. ХэткӀи зафэу зэрэщытым фӀшӀ цыфхэм лъытэныгъэ ин къы-фашӀыштыгъ.

ЛэжъаӀохэм ялӀэлухэр къы-дилытэхы, Гъобэкъуаерэ Рязанскэмрэ ззыпхырэ лъэмы-джыр Нухъэ ыпкъ кыкӀлэу ты-ралъхъэгъагъ. А илъэс къын-хэм лъэмыдж ябгъэшӀыныр, зэ-гъунэгъухэм язэфыштыкӀэхэр бгъэпытӀэнхэр мэхъэнэ ин зилэ Іофыгъоу шытыгъ.

Н. Теуцожьым Краснодар, Геленджик адэт партийнэ еджа-плэхэм кӀэлэгъаджэу Іоф ащӀшӀагъ. 1958-рэ илъэсым кӀэ-лэгъаджэ училищым идирек-торэу Мыекъуапэ къагъэкӀо-жыгъ. Адыгэ тхылъ тедза-плэм, гъэзетэу «Социалисти-ческэ Адыгеим» («Адыгэ ма-къэм») зэдзӀкӀаӀоу Іоф ащӀшӀагъ.

Орденхэр, медальхэр, щытхъу тхылъхэр ащ къыфагъэшъо-шагъэх. Унэгъо дахэ илагъ, ыпхъуитӀу Москва щӀэпсэу. Адыгеим и Лышхъэу Тхьа-кӀушынэ Аслъан «Во главе Адыгеи» зыфиӀоу къыдигъэ-кӀыгъэ тхылъым гуфӀэбныгъэ хӀлӀэу Теуцожь Нухъэ ищылэ-ныгъэ гъогу къыщелуатэ. Мые-къуапэ иурам шъхӀалэу Крас-нооктябрьскэм тет унэу Н. Теуцожьыр зычӀэсыштыгъэм шӀэж пхъэмбгъу къыщыфы-зӀлуахыгъ. ТхьакӀушынэ Аслъан Іофым кӀэщакӀо зэрэфэхъугъэм фӀшӀ лӀэшэу тыфӀраз.

Политическэ ыкӀи общест-веннэ ІофышӀэшхоу Теуцожь Нухъэ зэрэщытыгъэм осэ ин ритыгъ тарихъ шӀэныгъэхэм-кӀэ докторэу Ацумыжъ Каз-бек. Ар къэбар гъэшӀэгъонмэ ащыгъуаз.

1963-рэ илъэсым Іоныгъом и 27-м Н. Теуцожьым идунай ыхъожьыгъ, икӀуаджэ цагъэ-тӀылыжыгъ. ГъэшӀэ кӀыхъэ илӀэнэу хъугъэп. Ар иадыга-гъэкӀэ, ишӀушӀагъэкӀэ цыфхэм ащыгъупшӀэрэп. ЛӀэужэу къы-гъэнагъэр щылэныгъэм хӀкӀуа-кӀэрэп, мыкӀодыжын мылӀку къылэжыгъ.

Адыгэ ашугъу Теуцожь Цы-гъо ыкьоу Нухъэ къытхэты-гъэмэ, мы мафэхэм ыныбжъ илъэси 110-рэ хъуштыгъэ. Цыф лӀэшэу ар шытыгъ. ИкӀуаджэ, Теуцожь районэу зыщыпсэу-щтыгъэм ыцӀэ нахъ ащагъэ-лӀаплэ тшӀоигъу. Ащ лӀэужэу къыгъэнагъэм, ишӀушӀагъэ зы-щымыгъупшӀэрэмэ къыздыра-гъаштэ.

**ІШЪЫНЭ Юр.**  
Пенсием щыл, Теуцожь  
Цыгъо ыпхъоу Симэ ыкьо.



## Тазыр рагъэтышт

Поселкэу Инэм дэс бзылфыгъэу хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ органхэр зыгъэплэхъугъэм кыфызэлъахыгъэ уголовнэ юфым Тэхьутэмькыое район хыкумыр хэплъагъ.

Мы илъэсым игъемафэ кызыэлъахыгъэгъэ уголовнэ юфыр зэхафызэ, полицием илофышлэхэм нафэ къафэхъугъэ бзылфыгъэмрэ ащ ипсэогъурэ 2014-рэ илъэсым ибэдзэогъу мазэ зэрэзэшлокладыгъэгъэхэр. Зыгу хагъэкыгъэ бзылфыгъэм хульфыгъэм имыхакъ тырилхъэ шлоигъоу Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ Тэхьутэмькыое районимклэ иотдел зыэрэфигъэгъэгъэ тхылъым итыгъ зыдэпсэуштыгъэ хульфыгъэр хэбзэнчъэу иунэ кыхъагъэу ыкы бзэджэшлагъэ кыдызэрихъагъэу.

Уплъэкълунхэр зызэхашэхэм, бзылфыгъэм пцлы зериусыгъэр кычлэхъыгъэ, зымплажэм ышлэхэ имыхакъ тырилхъанэу пыхъэгъагъэклэ ар хыкумым ыгъемысагъ ыкы тазырышхо ытыжын фаеу кытырилхъагъ.

## Цыфыр изыути хэхажыгъэр къаубытыгъ

Лъэсрыклор изыути хэхажыгъэгъэ къэлэдэсыр Мыекъуапэ иполицие илофышлэхэм къаубытыгъ. Тыгъэгъазэм и 7-м сыхъатыр 12-хэм адэжъ Мыекъуапэ игъогу зэпырыкыплэхэм ащыщ горэм а тхымыклагъор кышыщыгъ.

Гъогухэм яцынэгъончыгъагъэклэ Къэралыгъо автоинспекцием илофышлэхэм тхымыклагъо кызыщыхъугъэ чыплэм къэкълуагъэхэм зэрагъэунэфыгъэмклэ, автомобилэу «Лада Гранта» зыфилорэм исыгъэм гъогур зэпырыщыгъэ, илъэс 64-рэ зыныбжъ пенсионерыр риуты зигъэбыллыжыгъ. Машинэм иномер цыфхэм зэралъэгъугъэм кыхэкълэу, сыхъат заулэ нахъ темышлэу гъогурьклонымклэ шапхэр зыукъогъэ водителыр полицейскэхэм къаубытын алъэкыгъ. Ар Мыекъуапэ шыщыгъ, илъэс 68-рэ ыныбжъэу кычлэхъыгъ.

Зитэмэжыгъе акъутэгъэ пенсионерыр Адыгэ республикэ клиникэ сымэджэщым члагъэгъолхъагъ. Водителым административнэ протоколхэр физэхагъэуцагъэх. Гъогум кытехъухъэгъэ тхымыклагъор зыпкъ кыкыгъэр зэхафы.

## Иунэ наркотикхэр кырагъотагъэх

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ уголовнэ лыхъунхэмклэ игъэлорышлэлэрэ Джэджэ районим джащ фэдэ игъэлорышлэлэрэ ялофышлэхэм бэ хъоу наркотикхэр хэбзэнчъэу зыщыгъыштыгъэ чыплэр кыхагъэщыгъ. Оперативникхэм пэшорыгъэшъ юфтхыабзэхэр зэрэхъэзэ, станицэу Джэджэ шыщ илъэс 26-рэ зыныбжъ хульфыгъэр наркотикхэм ялыгын зэрэхъагъэм икыбар къалэкълэ хъагъ. Наркотикхэр ылыгын зэрилъэкыштыр кыдалыгътэзэ, полицейскэхэм ар районим игупчэ иурамхэм ащыщ горэм кыщаубытыгъ. Ащ икълэко члэгъ кычлэхъыгъэ шыхъагъэм марихуанэ грамм 17 кыкылоцкыгъ.

Хульфыгъэм иунэ кызылалыхъум, наркотик грамм 75-м ехъу кырагъотагъ. Полицейскэхэм яупчлэхэм джэуап къарытыжыгъэ, клалэр мытэрэзэу зэрэзекълуагъэм еуцолэжыгъ, ежъышхъэ паеклэ наркотикыр зэригъэгъо-

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ кызыэретыгъэмклэ, тыгъэгъазэм и 8-м кыщегъэжыагъэу и 14-м нэс бзэджэшлэгъэ 89-рэ Адыгеим шызэрахъагъ: зы нэбгырэм ипсауныгъэ зэрарышхо рахыгъ, гъогогъуищэ ахъунклагъэх, гъогогъуипплэ атебэнагъэх, машинитлэу афыгъ, гъогогъу 35-рэ ямылкъу атыгъугъ, гъогогъуипплэ цыфхэр агъэпцлагъэх, гъогогъу 12-рэ экономикэ бзэджэшлагъэхэр зэрэхъагъэх, гъогогъуитлэ лашэхэмрэ щэгынхэмрэ хэбзэнчъэу агъэфедагъэх. Республикэм шыпсэухэрэм гъогогъуитлэ наркотикхэр къахахыгъэх, зылыхъуштыгъэхэ бзэджэшлэ 11 къаубытыгъ, нэбгырэ 79-мэ бзэджэшлагъэ зэрэхъагъэу агъэунэфыгъ. Уголовнэ юфхэм япроцент 85-р зэхафыгъ. Адыгеим игъогухэм тхымыклэгъуи 6 атэхъухъагъ, ахэм зы нэбгырэ ахэклодагъ, нэбгыри 6-мэ шъобжхэр атещагъэ хъугъэ. Гъогухэм яцынэгъончыгъагъэклэ Къэралыгъо автоинспекцием илофышлэхэм ешъуагъэу автомобилыр зэрафэу нэбгырэ 64-рэ къаубытыгъ. Пстэумклэ гъогогъу 2615-рэ гъогурьклонымклэ шапхэхэр аукъуагъэх.

тыгъэу арилуагъ. Наркотикэу кыыхахыгъэр экспертизэм агъэхыгъ, уголовнэ юф кызыэлъахыгъ.

## Автомобилыр лузыфыгъэр агъэпщынагъ

Бзылфыгъэ горэм итхылыгъэу Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ къалэу Мыекъуапэклэ иотдел идежурнэ часть мы бжыхъэ кыылэкълэхъэгъагъэм итыгъ ащ имашинэу «ВАЗ-21104»-р уцуплэм зэрэтырафыгъэр.

Уголовнэ юф кызыэлъахи, оперативнэ, лыхъун, следственнэ юфтхыабзэхэу полицейскэхэм зэрэхъагъэхэм яшлуагъэклэ, Мыекъуапэ шыщ хульфыгъэр горэ мы бзэджэшлагъэм зэрэхэлэжыагъэр нафэ къэхъугъ. Уголовнэ лыхъунхэр зэхэзыщэрэ юфышлэхэм ар къаубытыгъ. Бзэджэшлагъэ зэрэзэрихъагъэм хульфыгъэр еуцолэжыгъ. Машинэр зые бзылфыгъэм ар зэрифэнэу лизын къезытырэ тхылъ зэримылагъэм кыхэкълэу «Жигулир» ащ кыфыжыныу цыхъэ фишыгъагъ. Бзылфыгъэм илъэлу зыфегъэцэкълэ нэуж машинэ лункыбзэхэр зэкълэ ащ ритыжыгъагъэхэп. Ыужыклэ ахэр кызыфигъэфедэнэу мурад илагъ. Бзэджашлэм лункыбзэхэмклэ машинэр зэкигъэнэн земылэкълым, инылуасэхэм ялъэлугъ кыделэнхэу, имашинэу арилуагъэр ежъхэм яем пашлэнышъ алъэшъунэу.

Джащ тетэу машинэр лузыфыгъэм бзылфыгъэм члэнагъэу сомэ мини 145-рэ ригъэшлыгъ. Следствием илъэхъан хульфыгъэм имысагъэ икыоу зэхафын алъэкыгъ, хыкумым иунашъоклэ ащ уголовнэ пщыныжъ тыралхъагъ. Автомобилыр зэритыгъугъэм пае юфшлэн шхъалэм кыфыдэфэрэ уахътэм ыпклэ хэмылэу ащ сыхъат 360-рэ общественнэ юфшлэнхэр ыгъэцэкълэнхэ фае.

## Картэм ахъщэ изыхыгъэр къагъотыгъ



Къалэу Краснодар шыщ илъэс 24-рэ зыныбжъ бзылфыгъэр ибанк картэ ахъщэу илыгъэр зэрэщытэу зэрэрахыгъэмклэ полицейскэхэм закыфигъэзагъ. Мазэ къэс ащ илицевой счет социальнэ ахъщэ лэпылэгъу кызыэрехъэщыгъэр, лоныгъом аужырэу икартэ кызыэрэзфигъэфедагъэр, пчыхъэм ибаланс епллыгъэти, ащ зи кызыэримынажыгъэр арилуагъ.

Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ къалэу Мыекъуапэклэ иотдел иполицие илофышлэхэм зэрэхъэгъэ техническэ юфтхыабзэхэм яшлуагъэклэ, Интернет фэлэ-фашлэхэр кызыфагъэфедезэ, ахъщэр нэмыклэ лицевой счет зэрэрагъэхъагъэр нафэ къэхъугъ. Знахъщэ атыгъугъэм инэлосэ пшъашъэм ар иеу кычлэхъыгъ. Ащ илъэс 24-рэ ыныбжъ, Мыекъуапэ щэпсэу.

Сыхъат заулэ нахъ темышлэу ар кызаубытым, ибзэджэшлагъэ еуцолэжыгъ.



Ащ кызыэрилоагъэмклэ, инэлосэ пшъашъэм ителефон кызыфигъэфеде, «мобильнэ банк» зыфилорэ фэлэ-фашлэм ежъ ителефон пишлэгъагъ. Джащ тетэу инэлосэ пшъашъэм икартэ ахъщэ кызыэрехъэрэмклэ макъэ кырагъэ-луштыгъ ыкы ащ лыпытэу илицевой счет ар ыгъаклоштыгъ. Пэшлорыгъэшъэу кызыэрэрадазгъэмклэ, ащ пшъашъэм члэнагъэу сомэ мини 10 фэдиз ригъэшлыгъ. Джыдэдэм бзэджэшлагъэм изэхэфынклэ уплъэкълун тедзэхэр маклох, ахэм якълэуххэмклэ етланэ процессуальнэ унашъо аштэшт.

## Зыныбжъ имыкъугъэр хищагъ

Дизель гъэстыныпхъэ зэрэтыгъугъэм епхыгъэ уголовнэ юфым изэхэфын Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ имуниципальнэ отделэу «Кошехабльский» зыфилорэм илофышлэхэм лъагъэкълуатэ.

Полицейскэхэм зэрагъэунэфыгъэмклэ, шэклогъум и 25-м ичэщ клэлитлэм гъэстыныпхъэ литрэ 40 Шэуджэн районим шылэ мэкъумэщ техникэм рагъэчъи, атыгъугъ. Гъунэгъу кыутырым ахэр автомобилкыкълэ къахлохи, фермер хъызмэтшлалэм ищагу гъэбыллыжыгъэклэ дахъэхэ, канистрэхэм фэтагынер из зашым, псынклэу загъэбыллыжыгъ. Ахэр кызаубытыхэм, гъэстыныпхъэ игъэхъогъэнымклэ кызыфагъэфедезэ пкыгъохэр зы машинэм кырагъотагъэх, адрэ игъусагъэм иунэ фэтагынуу атыгъугъэр зэрыт канистрэхэр кырахыгъэх.

Мы уголовнэ юфыр зэхафызэ зэрагъэунэфыгъэмклэ, илъэс 18 зыныбжъ клалэр Кошхъаблэ шыщ, зыныбжъ имыкълугъэ иныбджэгъу кызыделэкълэ ахъщэ ритынуу кыгъэгъугъагъ. Джащ тетэу ащ илъэс 17 нахъ зымыныбжъ лэтахъор бзэджэшлагъэм хищагъ. Ащ фэгъэхыгъэу Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 150-рэ статья иапэрэ лахъ диштэу уголовнэ юф кызыэлъахыгъ.

## Мыекъуапэ зыщигъэбыллыштыгъ

Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ къалэу Мыекъуапэклэ иотделэу уголовнэ лыхъунхэм афэгъэзагъэм илофышлэхэм бэшлагъэу федеральнэ хэбзэхуумахлохэр зылыхъуштыгъэхэ хульфыгъэр зыдэщыфэр агъэунэфын алъэкыгъ. Илъэс 31-рэ зыныбжъ къэлэдэсым Мыекъуапэ ифэтэрхэм ащыщ зыщигъэбыллыштыгъ. Хульфыгъэу къаубытыгъэр полицием иотдел къагъэсыгъ.

Нафэ кызыэрэхъугъэмклэ, федеральнэ хэбзэхуумахлохэр ащ зыкылылхъуштыгъэхэр гъэпцлагъэкълэ цыфхэм ахъэшхо ашлуишхыгъэти ары. Ащ фэгъэхыгъэу уголовнэ юф кызыэлъахыгъагъ.

Риэлтор фэлэ-фашлэхэр зыгъэцэкълэрэ фирмэм илофышлэ фэдэу зыкыгъэплагъозэ, Мыекъопэ районим шыщ илъэс 26-рэ зыныбжъ бзылфыгъэр унэм

икъэщэфынклэ делэнэу ащ кыгъэгъугъагъ. Илъэсэу итым имэкъуогъу мазэ фэтэрыр кыгъотыгъахэу, ау ахъщэм ызыныкыо ащ лыпытэу аритын фаеу бзылфыгъэм рилуагъ. Бзылфыгъэм риэлторым сомэ мин 408-рэ зыретым ыуж зыкы зыкыгъэлыгъожыгъгъэл.

Джыдэдэм ар изоляторым ис. Республикэм ащ фэдэ бзэджэшлагъэу шызэрэхъагъэхэм ар ахэщагъэмэ полицием зэрегъашлэ.

## Бзэджэшлэгъэ пчыагъэ зэрихъагъ

Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ имуниципальнэ отделэу «Кошехабльский» зыфилорэм следственнэ подразделение Кошхъаблэ шыщэу, илъэс 36-рэ зыныбжъэу, документхэр зытыгъугъэкълэ зэгугафэхэрэм уголовнэ юф кыфызэлъахыгъ. Оперативнэ, следственнэ юфтхыабзэхэу зэрэхъагъэхэм яшлуагъэкълэ, мы хульфыгъэр джыри зы бзэджэшлагъэ горэм зэрэхэлэжыагъэр агъэунэфыгъ.

Полицием кызыэретыгъэмклэ, мы илъэсым иланыгъо мазэ арырэ Краснодар крайм шыщ илъэс 63-рэ зыныбжъ нэмыклэ хульфыгъэмрэ гъогум зыщызэшланэхэм, зыщыхъагъэм имашинэ иль горэ кыритыгъуки, ежъ шъобж рихыгъагъ. Бзэджэшлагъэ зэрэзэрихъагъэм фэшл ащ уголовнэ юф кыфызэлъахыгъагъ, ау бзэджашлэм зигъэбыллыжыгъагъ. Тапэки зэкъодзэн юфхэр зэрэзэрихъагъэхэм пае ащ уголовнэ пщыныжъ рагъэхыгъагъ.

Уголовнэ лыхъунхэм афэгъэзэгъэ юфышлэхэм бзэджашлэр къаубыти, полицием кызащэм, ибзэджэшлагъэ еуцолэжыгъ. Ащ кыфызэлъахыгъэ уголовнэ юфхэм зэгъэлулгъэу ахэп-лъэгъэным илофыгъо джыдэдэм зэхафы. Хыкумым иунашъоклэ бзэджашлэр изоляторым рагъэтысхъагъ.

## Уголовнэ юф кыфызэлъахыгъ

Мыекъуапэ шыщ илъэс 50 зыныбжъ хульфыгъэм Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ Мыекъопэ районимклэ иотдел идежурнэ часть зыфигъази, бзэджэшлагъэ кызыэрэдызэрэхъагъэр арилуагъ.

Ащ кызыэрилоагъэмклэ, Мыекъопэ районимклэ поселкэу Удобнэм илэгъоблагъо итэу ар общественнэ транспортэу Мыекъуапэ нэзыгъэсыштым ежэщыгъ. Ошлэ-дэмьшлэу автомобиль псынклэ горэ ыпашхъэ кышыуцуи, зыдаклорэм ни-гъэсынэу ащ исым кыырилуагъ.

Тлэкълэ зытешлэм юф горэ кыфыкыо-кыгъэу, машинэм икыжыын фаеу кыыригъэтысхъагъэм рилуи, икыжыы зэхъум ащ ибгъэджыбэ илыгъэ сомэ мин 20-р водителым рипхъотыгъ.

Уголовнэ лыхъунхэм афэгъэзэгъэ юфышлэхэм зэрэхъэгъэ оперативнэ, техническэ юфтхыабзэхэм яшлуагъэкълэ, бзэджашлэм имашинэ маркэрэ иномеррэ агъэунэфынхэ алъэкыгъ. А мэфэ шып-къэм ар къаубытыгъ. Бзэджашлэр Шытхалэ шыщэу, илъэс 51-рэ ыныбжъэу кычлэхъыгъ. Бзэджэшлагъэ зэрэзэрихъагъэм ар еуцолэжыгъ, ахъщэу джыбэм рипхъотыгъагъэм шыщ кыгъэтыллыжыгъ. Ащ уголовнэ юф кыфызэлъахыгъэу следствиер макло.

**Адыгэ Республикэм хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министерствэ ипресс-кыулыкъу**



Сурэтхэм арытхэр: **культурэм  
имафэхэм ахэлэжъагьэхэр.**

# Рязань щыбэнэщтых



# Клэлэеджаклохэр фегъасэх

**Нэклүбгор зыгэхязыггэр  
ЕМТІЛЬ Нурбый.**

Мы мафэхэм Мыекьюапэ фут-болымкIэ икIымэфэ зэнэкьокуу хэлэжьэрэ ныбжьыкIэхэм спортсмен дэгъухэр кIахэкIынхэу тэгугъэ.

ПшгъэдэкIыжъ  
зыхьырэ  
секретарыр  
НэпшIэкъуй  
Заур